

Prof. Dr. Kemal Önen Hocamızı Kaybettik

Adı, soyadı

Açılır parantez

Doğduğu yıl, çizgi, öldüğü yıl, bitti

Kapanır, parantez.

Parantezin içindeki çizgi

Ne varsa orda...

Behçet Necatigil

Prof. Dr. Kemal Önen (1923-2015), şairimizin parantezin içindeki çizgi olarak betimlediği yaşama birçok başarıyı sığdırmış büyük bir bilim adamı, gerçek bir cumhuriyet aydınıydı. Kurucusu olduğu Türk Nefroloji Derneğinde genel sekreterlik ve başkanlık yaptığı dönemlerde yaptığı özverili çalışmalar Türkiye’de Nefroloji Bilim Dalının tanınmasına ve gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Öte yandan geliştirdiği iyi uluslararası ilişkiler sayesinde Türk Nefrolojisinin dünya ile bütünleşmesinde öncü rolü oynamıştır. Kemal Hoca girdiği ortamda lider karakterini, otoriter ve vakur duruşu ile herkese kabul ettirirdi. Kendisi ile birlikte olma onurunu duyduğum bilimsel kongrelerde ilerlemiş yaşına rağmen en ön sırada konuşmaları dikkatle dinleyen ve oturum sonunda konuyla ilgili can alıcı soruları soran hep o olurdu.

Bilimselliği yanında yaşıtı olduğu cumhuriyet ilkelerine ve Atatürk devrimlerine sonuna kadar bağlı, ülke sorunlarına duyarlı gerçek bir aydın olarak bu konudaki düşüncelerini gazete sayfalarında yıllarca dile getirdi ve bizler de yazılarını büyük bir zevkle okuduk.

Prof. Dr. Kemal Önen 92 yıllık yaşamı boyunca bizlere bir bilim adamı, aydın ve üniversite hocasının nasıl olacağının en güzel örneğini verdi. Kaybı Türk Nefroloji dünyasında büyük bir boşluğa neden olacak. Vefatı dolayısıyla anısı önünde saygıyla eğiliyor, kendisine Allah’tan rahmet, kederli ailesi, yakınları ve Türk Nefroloji Camiasına başsağlığı diliyorum.

Prof. Dr. Turgay ARINSOY

Türk Nefroloji Derneği Başkanı

Prof. Dr. Kemal Önen'in Özgeçmişi

Doğum Yılı ve Yeri: 1923, İstanbul

Akademik Durumu: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Emekli Profesörü 1990-2015

Medeni Hali: Evli (2 çocuk ve 3 torun sahibi)

Yabancı Diller: Fransızca ve İngilizce (iyi ve akıcı)

Paramedikal İlgi Alanları

- Mediko-sosyal, Akademik, Eğitimsel ve Felsefi konularda makale ve deneme yazmak ve Atatürk'ün politik felsefesi ve devrimleri konusunda konferans ve konuşmalar yapmak

Bunlardan seçmeler "Kalemimim Ucundan"adlı kitapta toplanmıştır (1993).

- Felsefe (Bilim, Eğitim ve Siyaset Felsefeleri)
- Klasik Türk Şiiri
- Klasik Türk Musikisi (Ud çalar)
- Türk ve Osmanlı Tarihi
- Seyahat (Anadolu ve yurtdışında kültür turları)

Tıp Eğitimi: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Doktoru, Sınıf Birincisi, Haziran 1946

Mezuniyet Sonrası Eğitim: İstanbul Üniversitesi Tedavi Kliniği (ve Farmakoloji Enstitüsü)

İç Hastalıkları Asistanı ve Farmakoloji Araştırma Görevlisi 1948- 1951

İç Hastalıkları Uzmanı 1951

Akademik Hayatı

- İç Hastalıkları Başasistanı Farmakoloji Uzman araştırmacısı, İstanbul Üniversitesi Tedavi Kliniği (ve Farmakoloji Enstitüsü) 1951-1955
- Birmingham Üniversitesi Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları ve Deneysel Patoloji Bölümlerinde Araştırma Görevlisi, Prof. J. R. Squire ve Dr. Hardwick ve Dr. Blainey yanında ve Londra University College Hospital Tıp Fakültesi Araştırma Görevlisi, İngiltere, Prof. Max Rosenheim yanında 1955-1956
- İstanbul Üniversitesi Tedavi Kliniği (ve Farmakoloji Enstitüsü) İç Hastalıkları ve Farmakoloji Doçenti, 1955
- National Institute of Health Bursu ile ABD Los Angeles Loma Linda Üniversitesi Tıp Fakültesi, Nefroloji Yan Dal Araştırma Fellow'u (*), 1962-1963

Ve yine National Institute of Health Bursu ile ABD Louisville-Kentucky'de Louisville Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Nefroloji Yan Dal Araştırma Fellow'u (*) ve İç Hastalıkları Eğitmeni, 1963-1964 Prof. Leonard B. Berman'ın yönetimi altında.

(*) Yurt dışında resmi Nefroloji Yan Dal Eğitimi almış ilk Türk hekimi olmuştur.

- İstanbul Üniversitesi Tedavi Kliniği (ve Farmakoloji Enstitüsü) İç Hastalıkları (ve Farmakoloji) Profesörü, 1966
- İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Kliniği İç Hastalıkları Profesörü, 1967
- Cerrahpaşa Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Kliniği Nefroloji Ünitesi Kurucusu ve Başkanı, 1968- 1990 (Ülkede resmen kurulan ilk nefroloji ünitesidir)
- Fransa Paris'te Necker Hastanesi Nefroloji Departmanı Davetli misafir Profesör, 1975
- Welcome Trust Ödülü ile Londra St. Thomas' Hospital Tıp Fakültesi Böbrek Laboratuvarı'nda Onursal Senior Araştırma Fellow'u, İngiltere 1981-1982 (St. Thomas' Nefroloji Ünitesi Direktörü Dr. Norman Jones ile yakın işbirliği halinde)

Yönetim Görevleri

- Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Kurucu Yönetim Kurulu Üyesi, 1966-1968
- Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Nefroloji Ünitesi (sonraki Nefroloji Bilim Dalı) Başkanı, 1968-1990
- İstanbul Üniversitesi Senato Üyesi, 1973-1979
- Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dahili Bilimler Bölümü Başkanı, 1987-1990

Türkiye’de Nefroloji Pratiğine Başlıca Katkıları

- Türkiye’ye ve Türkiye’deki ABY ve SDBY tedavisine aralıklı periton diyalizi yöntemini getirdi, 1964
- Türkiye’de hekim ve hemşireler için aralıklı periton diyalizi hakkındaki ilk eğitim kursunu kişisel olarak hazırladı ve icra etti, 1965
- Türkiye’de ABY tedavisi için akut hemodiyaliz uygulayan ilk birkaç kişi arasındaydı, 1967
- Türkiye’de SDBY tedavisi için düzenli hemodiyaliz uygulayan ilk birkaç kişi arasındaydı, 1969

Türk Nefroloji Derneği

- De Facto Kurucusudur 1970
- Genel Sekreter 1970-1978
- Başkan 1978-1995
- TND tarafından İstanbul’da yapılan Türkiye’deki İlk Uluslararası Nefroloji Toplantılarının (Nephrology Seminars) Düzenleyicisi 1972 & 1974
- İstanbul’da TND ev sahipliğinde yapılan 15. EDTA Kongresi (*) Başkanı, 1978
- (*) 1500 misafır katılımcılı bu kongre, Türkiye’deki ilk uluslararası tıp kongresidir
- TND Onursal Başkanı, 1996

EDTA-ERA

- EDTA Registry’nin Türkiye Sorumlusu, 1976-1994
- Kongre Başkanı, 1978

Türkiye’de Diğer Tıp Derneği Üyelikleri

- Türk Tıp Akademisi, (Başkanlık: 1978 – 1992 arası)
- Türk Tıp Derneği
- Türk Diyabet Derneği

Diğer Yabancı Dernek Üyelikleri

- Renal Association (UK)
- Medical Research Society (UK) (1976)
- ISN

Bazı Seçilmiş Yayınları

1. Önen K. A Study On Glomerular Filtration Rate and Renal Plasma Flow In Congestive Heart Failure. Istanbul Contribution To Clinical Science 1(5): 409-431, 1951.
2. Önen K. Renal Haemodynamics in Hepatic Cirrhosis. The Lancet, January 23, pp.203-204, 1960.
3. Berman LB, Önen K, Chisholm G. Unilateral Renal Hemodynamic Changes with Hypertonic Mannitol. Proceedings of the Society for Experimental Biology and Medicine 113: 949-952, 1963.
4. Berman LB and Önen K. Mannitol and renal blood flow, American Journal of Clinical Research 13(1) pp:77, 1965 .
5. Önen K, Demiroğlu C, Ülkü U, Akokan G. Die Wirkung des Antihypertonikums Catapresan® auf Hochdruck, renale Hämodynamik und Nierenfunktion aus klinisch-pharmakologischer Sicht. Therapiewoche 21(45):3541-3552, 1971.
6. Önen K, Ülkü U. Clinical Pharmacological Studies with a New Diuretic: Clopamide. New Istanbul Contribution to Clinical Science 10: 42-49, 1971.
7. Önen K, Efendigil C, Ülkü U. Effect of chlorpropamide in diabetes insipidus. Nephron, 8 (4), pp., 1971.
8. Önen K, Ülkü U, Akyüz M. Studies with Trimethoprim-Sulphamethoxazole (T-S) (Bactrim) in Urinary Infection. In Advances in Antimicrobial and Antineoplastic Chemotherapy-Proceedings of the 7th International Congress of Chemotherapy Prague, 1971 (M. Hejzlar, M. Semonsky, S. Masák, eds.), pp: , Urban & Schwarzenberg, München, 1972.
9. Ülkü U, Önen K. Étude Fonctionnelle et Hémodynamique dans les Urémies Terminales avant et après l'Administration de Diurétiques. Archives de L'union Médicale Balkanique 11(5):853-854,1973.
10. Erek E, Önen K, Müftüoğlu A, Ülkü U, Akokan G. Familial Mediterranean Fever and Nephrotic Syndrome in Turkey. Proceedings of European Dialysis & Transplant Association. vol.15, pp : 506-514, 1978.
11. Mason J, Önen K, Kind PRN, Jones NF. Urinary N-acetyl-B-D-glucosaminidase (NAG) activity and B₂ microglobulin (B₂ m) excretion in glomerulonephritis. In Advances in Non-invasive Nephrology (G.Lubecand and V.Campese, eds.) John Libbey, London-Paris pp:245-249, 1985.
12. Önen K, Serdengeçti, K. Efficacy of Cefoperazone Therapy for Urinary Tract and Peritoneal Infections in Patients with Renal Failure, Chemioterapia, vol. 4, suppl. 2 pp:252 - 253, 1985.

Kendi Ağzından Prof. Dr. Kemal Önen

Renaliz Dergisi, Yıl:11 Sayı:39 Sayfa:3, Ocak 2011

Prof. Dr. Kemal Önen'in TND 2010 Kongresi Açılış Töreninde TND'nin 40. Yılı Münasebetiyle Yaptığı Konuşma Metni

Sevgili dostlar, öğrencilerim, meslektaşlarım ve sayın dinleyiciler,

PROLOG (Giriş)

Sözlerime başlarken TND'nin 40. Kuruluş Yıldönümü münasebeti ile hazırlanan programda bana, kısa da olsa, bir konuşma imkanı verildiği için TND'nin yönetimine ve kongre düzenleme kuruluna teşekkür ediyorum.

Sevgili meslektaşlarım ve dostlarım,

Beni hep yüceltici tanımlamalarla andınız ve anıyorsunuz: “Hocaların Hocası, Nefrolojinin Duayeni, Pioneer (Öncü)” ve benzer deyimlerle, belki de abartılı bir biçimde yüceltiyorsunuz. Çok teşekkür ediyor, onur duyuyorum ancak kendi kendime düşündüm; tüm bunlar ne ölçüde doğru ve isabetli? Gerçi beni aranızda bazıları yakından ve oldukça iyi tanır, bazıları ise nispeten yüzeysel ve de büyük bir kesimi yalnızca duydukları ile yetinme durumundadırlar.

Yüceltici sıfatlarla bahsedilmek bazen nispeten kolay olabiliyor bu ülkede ve toplumda. Hele hele siyaset ve idare ile uğraşanlar ve hatta bazen bilim aleminde de bunu gözleyebiliyoruz. Dolayısı ile hem bir hoca, hem de bir nefrolog olarak sadece satırbaşları ile ve bazı önemli aşamaları belirterek izleyecekler, beni biraz daha yakından tanımalarına fırsat vereyim dedim. İşte bir nefrologun çok kısa olarak oluşması:

NEFROLOG OLMAM ÜZERİNE

1946 Haziran'ında İstanbul Tıp Fakültesi'ni bitirdim. Ardından 1947-1948'de askerlik görevimi yaptım ve sonra 1948 yılı Nisan'ında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Tedavi Kliniği ve Farmakoloji Kürsüsü'ne asistan oldum. Büyük devrimci ve düşünür, Atatürk'ü gören bir kuşağa mensubum.

Aşağıda nefrolog oluşumun aşamaları ve önemli satırbaşları ve çalışmalarımın sadece bazıları özetlenmiştir.

A) İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Tedavi Kliniği ve Farmakoloji asistanlığının ilk yılı Farmakoloji Enstitüsü'nde teorik ve deneysel farmakoloji eğitimini içerir. İzleyen yıllardan itibaren klinik asistanlığına başladım.

Hocalarım: Servis Şefim: Prof. Dr. Reşat Garan daha sonra Prof. Dr. Nabi Kastarlık

Kürsü Direktörüm: Ord. Prof. Dr. Sedat Tavat

B) Nefroloji konularına heves ve çabalarımın başlıca örnekler:

1. Mannitol ve PAH ile renal klirens ve inceleme yöntemlerini başlatma. (Türkiye'de ilk kez 1949-1950)

2. Mannitol ve PAH klirensi yöntemleri ile konjestif kalp yetersizliklerinde GFD ve renal plazma akımı F.F. tayinleri (Digoxinden önce ve sonra-renal hemodinami araştırması). Bu çalışma Ord. Prof. Dr. Eric Frank'ın ilgi ve beğenisini kazandı ve de editörlüğünü yaptığı dergide editöryal yorumu ile yayınlandı (Istanbul Contribution to Clinical Sciences, 1951).

3. Hepatik Siroz'da Renal Hemodinamik (1953-1955) GFD, RPF ölçümleri ve Tuz retansiyonu konusu ve yorumları (Doçentlik Tezimi). Yayınlandığı yer: The Lancet, Jun 23, 1960 sayısında “Renal Hemodynamic in Hepatic Cirrhosis”

C) 1955-1956: Research Worker Research Fellow: Birmingham Üniversitesi Tıp Fakültesi (İngiltere) Dept. Internal Medicine Birmingham ve Dept. Exper Pathology: Hocalarım ve çalışma arkadaşlarım:

Prof. Dr. M. Arnott, Prof. Dr. J.R. Squire ve Dr. Ardwick ve Dr. J.D. Blainey.

Birmingham'daki çalışma ve araştırmam (Klinik Nefroloji Dışında): “Amino acids in hepatic venous and arterial blood investigated by paper chromatography. Kemal Önen, O.L. Wade, J.D. Blainey. The Lancet, November 24. 1956 pp. 1071.

Bu çalışma 1956'da “Medical Research Society'nin London Hospital toplantısında sözlü olarak tarafımdan sunulmuştur. Ardından ben de bu derneğin üyeliğine kabul edildim.

1956'nın son dört ayını Londra'da “University College Hospital Medical School'da Prof. Dr. Max L. Roseinheim'in renal ünitesinde aktif olarak çalışarak geçirdim.

1961-1962 hipertansiyon araştırması: Türk Halkında Hipertansiyon Araştırması (A Survey on Hypertension in Turkey. 6th International Congress of Nephrology 1975, Italy, Abstracts of Free Communications. P. 548 (Bu çalışmanın Türkçe tam metni Türkiye Tıp Akademisi Mecmuası'nda 1964'te ayrıca yayınlanmıştır. Türkiye'de bu konuda yapılan ilk ve kapsamlı araştırma (survey)dir.

D) 1962-1964: NIH Research fellow in Nephrology (USA, Los Angeles ve Louisville Üniversiteleri

Loma Linda University – Los Angeles)

1962-1963 (Los Angeles County General Hospital) ve Louisville University Medical School

1963-64 Instructor Clinical in Medicine (Louisville Tıp Fak.)

Nefroloji Departmanı Şefi Prof. Dr. Leonard B. Berman, Bu dönemde yakın bilimsel ilişkide olduğum Prof. Dr. W. Brodsky (Biyofizik ve Fizyoloji Departmanı Başkanı)

ARAŞTIRMALAR (Klinik Nefroloji Dışında)

a) Unilateral renal hemodynamic changes with hypertonic Mannitol L.B. Berman. K. Önen and G. Chisholm. *Proced Exper Biol. And. Med.* P.112-1963 ve *Physiologist*, p. 220 (1964) Abstract.

b) Mannitol and Renal Blood Flow. L.B. Berman and Kemal Önen, *The American Society of Physiology*

1964'te North Carolina'da Dr. Gottchalk'ın laboratuvarını ziyarette Prof. Dr. K. Thurau ile tanışma ve dostluğun başlangıcı.

1964 sonu yurda dönüş ve izleyen yıllarda bazı araştırmalar:

1- Familial Mediterranean Fever and Nephrotic Syndrome in Turkey. E. Ereğ, K. Önen, A. Müftüoğlu, U. Ülkü, G. Akokan. *Proceedings of the Dialysis and Transplant Associations* volume 15 (1978).

2- Die Wirkung des antiypertonikum "Catapresan" auf Hochdruck, renale Hemodynamic und Nierenfunktion, K. Önen, C. Demiroğlu, U. Ülkü, G. Akokan. *Therapie woche*: 21, 45.3541 (1971)

3- Renal hemodynamic studies in terminal uremics before and after diuretic therapy. U. Ülkü, K. Önen. *Kidney International*, Vol. 3 (1973) Abstracts. Presented at the Meeting of Renal Association (England)

4- Serdengeçti K, Önen K, Ereğ E. Colchicine Therapy for the Nephrotic Syndrome of familial Mediterranean Fever, 10th International Congress of Nephrology, 1987, London, England, p. 83 (Poster)

5- Serdengeçti K, Önen K. Renal Recovery Patterns in Acute Renal Failure (ARF). Abstracts, Bari Seminars in Nephrology, April 3-5, 1986, Italy.) *Mineral and Electrolyte Metabolism*: V. 12 p. 271, 1986 (Poster)

1974: Fransız Hükümeti'nin bursu ile üç ay Paris Hospital Necker Nefroloji Bölümü'nde çalışma ve inceleme (Prof. Dr. J. Hamburger ve Prof. Dr. P. Grünfeld ilgisi ve destekleri ile).

1965'ten başlamak üzere İstanbul'da hemen hemen her yıl uluslararası katılımlı bilimsel seminerler şeklinde Nefroloji Toplantıları'nı ilk kez düzenlemeye başladım ve 1978 EDTA ve EDTNA Kongresi'ni İstanbul'da Kongre Başkanı olarak düzenledim ve başarı ile gerçekleştirdim. 1965-1970 arasındaki bilimsel toplantılar bir nefroloji camiasının oluşmasına ve nefroloji kavramının yerleşmesine yol açtı, böylece 1970'te Türk Nefroloji Derneği'nin kurulmasına öncülük ve 1978'den 1990'lı yıllara kadar Türk Nefroloji Derneği Başkanlığı yapmam mümkün olmuştur.

1981-1982: Research Fellow, St. Thomas' Hospital Medical School, London (Wellcome Trust Award'ı kazanarak). Departman şefi Dr. N.F. Jones ve Dr. P. Hilton. Bu bölümdeki araştırmalarım (Klinik Nefroloji Dışında):

1. Önen K, Jones Nf, Jones R. Leucocyte Sodium Transport in Patients on CAPD. 26th Congress of European Dialysis and Transplant Association- European Renal Association, 1989, Göteborg, Sweden, Abstracts, p:5.

2. Urinary N-Acetyl Beta-Glucosaminidase (NAG) activity and B2 Microglobulin (B2m) excretion in glomerulonephritis. J. Mason, K. Önen, P.R.N. Kid and N.F. Jones Renal Laboratory and Department of Chemical Pathology, St. Thomas' Hospital, London, Edit: G. Lubec and in *Advances in Non-invasive Nephrology*, V. Campese John Leebey, London –Paris 1985. pp. 245-249.

1967'den 1990'a kadar Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Nefroloji Bilim Dalı Başkanı ve 1986-1990 Dahili Tıp Bilimleri Bölüm Başkanı, halen VKV Amerikan Hastanesi Nefroloji Bölümü Başkanı.

1949'dan 1990'a kadar Türkçe ve yabancı dilde yaptığım yayınların sayısı 100'ü aşkındır. Mahkumiyetim, sanıklığım ve sabıka kaydım yoktur.

Kitaplar:

1) Klinikte Su Elektrolit Metabolizması, 1958 (Bu konuda yapılan Türkçe ilk yayın)

2) Tıbbi Cerrahi El Kitabı, 1965, Böbrek Hastalıkları Bölümü (Dr. Necdet Koçak ve Dr. Muhlis Özen ile beraber). İstanbul Tıp Fakültesi Yayınlarından.

3) Klinik Nefroloji, Editör: Ş. Çağlar, Kitaptaki "Nefrolojide Tanı" Bölümü

4) İç Hastalıkları Kitabı, 2005, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi - Nefroloji ile Alakalı Çeşitli Bahisler

5) Su Elektrolit Metabolizması (Guyton'dan Tercüme)

6) Paramedikal, Kalemimin Ucundan (Siyasal, Kültürel, Düşünsel Çeşitli Makaleler, 1993).

EPILOG (Sonuç)

Sözlerimin sonuna geldim. Bu noktada bazı hatırlatmalar, vurgular yapmak ve gerek kişisel gelişme ve oluşmamda ve gerekse Türk Nefrolojisi'nin sürekli ilerlemesinde hem motivatör ve hem de bilgi, ilgi ve bilimsel çabaları ile önemli katkılar sağladığına inandığım bazı kişilere şükran hislerimi ifade edeceğim.

Önce:

1. Bilim ve araştırmaya heveslenenler, soyunanlar için konuya enine boyuna hakimiyet ve hazmederek işe başlamak ve dikkat-itina, metod ve sabırla sürdürmek şarttır. Yoksa, adı araştırma olur ancak yapısı yetersiz, dayanaksız, çorak kalır. Gösteriş için değil, bilim ve gerçek aşkı için çalışılmalıdır. Bu tür çabalar, tüm bilimsel/mesleki konuları ve uğraşları kapsar: Ders verirken, makale veya kitap yazarken de aynı yaklaşım sürmelidir. Çıkar veya ün için sözde bilimsellik yanlıştır. Bilimin haysiyetine ters düşer.
2. Bana göre bir başka husus da araştırmacı ve/veya bilimcinin içinde bulunduğu mesleki-akademik ortamdır. Araştırmacı, bilimci veya klinikçinin yaptıklarını, çabalarını, belli ölçüler içinde anlayış ve bilinçle izleyen ve değerlendiren bir ortamın bulunması çok önemlidir. Ortam bu bakımdan yetersiz, ilgisiz ve/veya çorak olmamalı ve araştırmacı veya bilimci: "Ne yaparsan geçerli olur yaklaşımı" içine girmemelidir.

Akademik kurumlar dışında tıpsal sanayi teşekküllerinin de bu ortamın oluşması bakımından yeri ve rolü çok önemlidir. Çeşitli şekildeki destekleri, kongreler ve toplantılar tertip ederek bilime katkıda bulunmaları bu ortamın oluşmasında bir başka önemli ve takdirle karşılanacak husustur. Günümüzde, bizim alanımızda çorak bir ortamda olduğumuz söylenemez. Bu, Türk bilim yaşamı ve nefroloji için geçerli ve de mutlu bir aşamadır. Bu beni çok etkiliyor ve sevindiriyor.

3. Türkiye'de nefrolojinin gerek oluşma ve gerekse 1965'ten 1978'lere dek süren oluşma, gelişme ve motivasyon döneminde bazı isimler unutulmamalıdır.

En başta benim ABD'deki hocam Prof. Dr. L.B. Berman gelir. Bu zatı aranızda tanıyanlar ve izleyenler pek de az değildir sanıyorum. 1965-1973 döneminde dört veya beş kez değerli

başka yabancı bilimciler ile birlikte, İstanbul'da tertiplediğimiz toplantılara katılan, heyecanlı, hevesli bir hocamızdı ve de nefrolojinin zevkini, önemini konuşma ve konferansları ile adeta zerk etmiştir. Hizmetleri unutulmamalıdır.

Bir diğer o dönemin unutulmaz ismi de Prof. Dr. Klaus Thureau'dur. Çeşitli bilimsel toplantılarımızın en canlı etkileyici, bilgi ve öğretme gücüne hayran kaldığımız bu büyük böbrek fizyoloğu ve dostunu nasıl unutabiliriz. Her aşamada bilgisi, ilgisi ile ve desteği ile hep yanımızda olmuştur.

Bu arada kişisel gelişimde; yukardakiler dışında hocalarım ve dostlarım Prof. Dr. Max Roseinheim, Prof. Dr. Jr. Squire, Prof. Dr. P. Grünfeld ve Dr. Norman F. Jones'u özellikle belirtmek ve yukarıdan beri adlarını verdiklerime gerek şahsın, gerekse TND adına şükranlarımı hepinizin huzurunda ifade ediyorum.

Pek tabi ülkemizdeki meslektaşlarımızın bu oluşma dönemindeki ciddi ve içten çabalarını unutamayız. Bu arkadaşlar ve meslektaşlarımız hepsi nefrolojiye yönelmiş ve hevesli idiler. Hemen hemen hepsi gerek TND'ye gerekse şahsen benim çabalarım aktif ve de samimi ilgi ile yardım verdiler ve destek oldular. Bunların bazıları bugünlerde de aramızdadır ve bilgi ve deneyimlerini her fırsatta sergilemektedirler. Bunları sizler de çok iyi biliyor ve tanıyorsunuz. İsimlerini söylemeyeceğim. Bir hata ve unutmaya düşmemek için. Ancak aramızdan ayrılan, rahmete kavuşan iki ismi zikretmek vicdan borcumdur: Prof. Dr. Necdet Koçak ve Prof. Dr. Uğur Ülkü. Bunlar yalnızca konuya tutkuları, çalışkan ve verimli kişilikleri ile değil, ayrıca organizasyonda önde gelen samimi yardımcı ve destekçiler oldular. Onları şükranla anmak borcumdur, borcumuzdur.

1990 ve izleyen yıllarda TND'de bugünlere kadar görev alan yöneticiler, değerli öğrencilerim ve arkadaşlarımla başarı ve çabaları ayrı bir konudur ona girmiyorum. Ancak özellikle 1980'li yıllardan itibaren giderek artan, gelişen, olgunlaşan bir nefrolog kuşağının oluştuğunu ve gerek ulusal ve gerekse uluslararası toplantılara göze çarpar şekilde sözlü bildiri ve posterlerle katıldıkları ve de zaman zaman ödül layık görüldüklerini sevinç ve gururla izliyor, bu bakımdan gerek nefrolojinin ve gerekse nefrologların bu aşamaya ulaşmalarından gurur duyuyorum.

Genç meslektaşlarım; çabanız hep çıraklıktan çıkmaya yönelik olmalıdır. Unutmayın ki bugünkü ustalarınız da bir zamanlar çırak idiler.

Beni dikkatle ve ilgi ile izlediğiniz için teşekkürler ediyorum.

Hepinize ve TND'ye başarılar, daha verimli ve şerefli yıllar diliyorum.

Sağolun, varolun.

Bu zahmetli ve bazen uykusuz dönemlerde hep yanımda olan destek ve moral veren eşime huzurunuzda teşekkür ediyorum.

Türk Nefroloji Derneği Kurucusunu Kaybetti

En büyük hocayı kaybettik. Hocaların hocalarının hocası Prof. Dr. Kemal Önen de bu yalancı dünyaya veda etti. Ülkenin nefrolojisinin temellerinin atılıp bugünlere gelmesinde büyük emeği olanların başında gelen hocanın hastalıkla uğraştığı son bir iki senesini saymazsak ömrü hep nefroloji ile dolu dolu geçti... Emekliliğinden sonra (1990 sonrası) İstanbul'un en yoğun ve itibarlı bir hastanesinin nefroloji bölümünü büyük bir liyakat ve başarı ile son zamanlara kadar yönetti. Şunu da itiraf etmeliyiz ki, hocanın vefatı ile içinden çıkılamayan karmaşık nefroloji vakalarının, son müracaat mercii olan önemli bir kapı da kapanmış oldu. Kendisinin hastalığından önceki son resimlerinden birisini burada görüyoruz (Resim 1)

Kemal Bey'i, ben İstanbul tıbbiyesine girdiğim 1957-1958 yılında tanıdım. Bizim Beyazıt Süleymaniye'deki yöresel öğrenci yurdunun yönetim kurulunda idi. O yıllarda henüz doçentti. Siyah bir takım elbise giyer, aralıklarla yurda gelerek çeşitli konularda bizlere konferanslar verirdi. Bu konferanslar yıllarca devam etti. Yurtların o zamanki sınırlı imkanları içinde olsa da bir küçük kişisel kütüphaneye sahip olmamızı ve bu kütüphanede kartotekle çalışmamızı tavsiye ederdi.

Hoca, İstanbul Tıbbiyesi'nin ünlü 46 mezunları sınıfına dahildir. Ankara Tıbbiyesi 1945'te kurulmasına rağmen, devlet büyükleri 1946'da mezun vermesini, herhalde o zamanki şartlar gereği isteyince, İstanbul Tıbbiyesi 46'lıların son sınıf talebeleri (daha çok askeri talebeler ve yurtlarda kalanlar) Ankara'ya nakledilmiş, bu surette Ankara Tıbbiyesi de 1946'da mezun verme imkanına kavuşmuştur. Kemal Bey bu arkadaşlarının büyük kısmının akademisyen olduğunu sonradan da bir kısmının siyasete atıldığını anlatırdı. 1933 Üniversite devrimi ile İstanbul Üniversitesi lağvedilip yeniden kurulma çalışmalarında, o yıllarda Nazilerden kaçıp Türkiye'ye iltica eden ve her branştan Alman hocaların katkısının büyük olduğunu, bunların büyük bir bilimsellik ve araştırma idrakine sahip olarak üniversiteye bir çalışma disiplini getirdiklerinden hep bahsederdi. Bu ecnebi bilim adamları içinde Prof. Erich Frank'a özel ilgisi ve saygısı vardı. Bu zat Kemal Bey'in hem dahiliye uzmanlığı hem de doçentlik jüri başkanlığını yapmış, renal hemodinami hakkındaki tezini çok beğenerek kendi yayımladığı Türkçe-İngilizce dergide neşretmiştir. Hematoloji ve diyabet gibi birçok dahiliye dalında ileri araştırmalar yapmış olan Prof. Frank, yardımcısı Nebil Bilhan ile beraber ülkenin ilk Türkçe böbrek

hastalıkları kitabını yazmıştır. Bu değerli bilim adamı, harpten sonraki erken ve geç yıllarda çoğu Alman meslektaşları gibi Avrupa ve Amerika'ya gitmemiş, Türkiye'yi vatan edinmiş, vasiyeti üzerine de, vefatında, Türk mezarlığına defnedilmiştir.

Kemal Hoca tıbbiyeyi çok iyi derecede bitirmiş daha sonra son sınıf öğrencisi iken uygulamalı farmakoloji ve tedavi kliniğinden teklif alarak, Akil Muhtar'ın kurduğu Haseki'deki bu ünlü Aristokrat Tedavi Kliniği'ne asistan olmuştur.

Hocanın Nefrolojiye merakı uzmanlık döneminden başlar. 1955'te doçent olmasından hemen sonra da Avrupa ve Amerika'nın tanınmış Nefroloji bilim adamlarıyla kısa veya uzun süreli ilişkilere ve çalışmalara başlamıştır. 1962'de Nefroloji'nin önemli bir branşı olan hipertansiyonun ülkedeki durumunu öğrenmek üzere, ülkenin ilk bilimsel hipertansiyon taramasını aile kökenlerinin bulunduğu Reşadiye (Tokat), Bafra ve İstanbul'da yapmış ve yayınlamıştır. Bilimsellik yönü de kuvvetli olan bu araştırma, konusunun ülkedeki önemli başvuru kaynaklarındandır. Yine 1962'de Amerika Louisville Tıp Fakültesi'nde Nefroloji ihtisası yapmıştır.

Kemal Bey, 1968'de ülkenin ilk resmi Nefroloji seksiyonunu Haseki'deki Tedavi Kliniği'nde kurmuş, bunu takip eden iki sene sonra da, teklifini/tüzüğünü, isimlendirmesini/davetini bizzat kendisinin yaptığı kurucular kurulu ile, Avrupa'daki birçok benzer dernekle aynı yıllarda Türk Nefroloji Derneği'ni kurmuştur. Bu derneğin protokol olarak ilk başkanı Rektör Ord. Prof. Ekrem Şerif Egeli idi. Kemal Bey diğer hocaların teklifiyle sekreterliğe gelmiş, yıllarca sekreterlikten sonra on altı yıl, 1995'e kadar başkanlığı devam ettirmiştir. Kendi tabiriyle Nefroloji derneğini, kendi çocuğu gibi görürdü (Resim 2). Yine kendi ifadesiyle, kuruluş yıllarında Nefrolojinin adını bilen ve meraklısı olan hekim yoktu veya çok azdı. Çok sınırlı maddi imkanlarla yıllarca 10-15 üye ile genel kurul

Resim 1.

toplantılarının ve seçimlerinin yapıldığını bu satırları yazan çok iyi bilir.

Nişantaşı'ndaki dernek merkezinin alınmasına kadar, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, 30 yıl bu derneğe mekanı, sekreterleri, telefonu, faksı, bilgisayarı ve çalışanlarıyla hizmet ve sahiplik etmiştir. Derneği 1999'da yeni mekanına taşırken İstanbul Üniversitesi ve fakülte yönetimine bir minnet ve şükran yazısıyla 30 yıl derneğe gösterdiği tolerans,

verdiği maddi manevi destek için teşekkürlerimizi bildirdik. Hem derneğin kendisine ait bir mekana kavuşmasından hem de üniversiteye yazdığımız kadir kıymet bilirlik yazısından hoca çok memnun kalmıştı.

Kemal Bey 1978’de, henüz birçok Avrupa başkentinde yapılmamışken, EDTA kongresini İstanbul’da büyük bir başarı ile gerçekleştirdi. Ben ve Uğur Ülkü de tertip komitesinde idik, ama esas yük, üç sene süren hazırlık boyunca, hocanın omuzlarında idi. Çok yorulduğunu defalarca söylemiştir. Yorgunluğunun karşılığı ise o zamanın şartlarında kongrenin büyük başarı ile sonuçlanması idi.

Dernek kuruluşundan önce ve özellikle sonraki yıllarda, her yıl İstanbul’da bir iki günlük nefroloji toplantıları yapılır, buna Avrupa’nın ve Amerika’nın ünlüleri çağırılırdı. Resim 3’de 1975’te, bu toplantılardan birinde iştirak edenlerle beraber hocayı görüyoruz. Türk iştirakçiler dışında önde soldan ikinci Alman ünlü tubüler mikropniskiyoncu Prof. Thureau’yu görüyoruz. Bu zat hocadan “*bin yıllık dostum*” olarak bahsederdi. Sonradan ISN başkanı oldu. Onun yanında, Prof. Meliha Terzioğlu, hocanın sağ arkasında yine Alman Prof. Heidland, sol arkasında da o zamanların ünlü Black Nefroloji kitabının İngiliz editörü olan Londralı Norman Jones’u görüyoruz. Dr. Jones’un sağ omuzunda da Kamil’in (Serdengeçti) başı görülüyor.

Resim 2.

Ben 1970’de hocanın yanına Nefroloji’ye ikinci baş asistan olarak başladığımda bir hemodiyaliz makinesi ve bir hasta ile birkaç devamlı periton diyaliz yapılan hasta vardı. Birkaç ay diyaliz takibinden sonra klinik hastalarının takibiyle beraber idrar sedimenti raporlarını rahmetli Uğur Ülkü’yle hazırlama görevini de aldık. Kendisi de sık sık gelir, mikroskopta sedimenti kontrol ederdi. Eritrositli, eritrosit silindirli, oval yağ cisimciği bulunan zengin sedimentleri uzun uzun inceler, bazen de bu tür sedimentler için “*bu sedimentin yanında yatılır*” diye neşesini belli ederdi. Gerekli gördüğü hastaların idrar sedimentlerine, son senelere kadar Teşvikiye’deki bir laboratuvarı bizzat bakmaya devam ettiğini biliyorum. Bir hasta hakkında bir sürü rapor veya film veya dosya olsun, en yoğun meşguliyet zamanlarında bile, hastayı yatağında görüp muayene etmeden kararını vermezdi. Hastayı görmek, değişmez kuralı idi. Hasta hakkında, gerekliyse, diğer yan dal uzmanlarının da fikrini aldırır, ama son kararı genellikle kendisi verirdi.

Hocanın sabahları kliniğe gelirken koltuğunun altı ekseriyetle boş olmazdı, güncel bir Nefroloji dergisi veya kitapçık hep bulunurdu. Fırsat bulur bulmaz hemen biz de bunları gözden geçirirdik. Bir defasında koltuk altı kitapları içinde lise biyoloji kitapçığına rast gelip merak etmiştik ve sormuştuk. Hocanın altı yıl okuyup mezun olduğu ve “*fevkalade bir okul*” olarak tavsif ettiği İstanbul Erkek Lisesi’nde biyoloji dersleri de verdiğini bu vesileyle öğrenmiş olduk. Biyoloji öğretmenliği zannederseniz yıllarca devam etti.

Nefrolojinin her dalı ile ilgisini hiç eksik etmedi. Emekli olana kadar (1990) Cerrahpaşa’daki böbrek nakli grubunun yönetimini 10 yıl üzerinde taşıdı. Koşturmaktan yorulmayan bir tabiatı vardı. Zannedirim, iyi bir sağlığa genelde sahip olmasın da bu devamlı koşturmacanın küçümsenmeyecek bir payı vardır. Emekli olmadan 6-7 sene önce Londra’dan burs kazanarak bu şehirde bir yıl araştırmacı olarak çalışmayı göze alabilmiştir.

Hemen hemen hiç kaçırmadığı Nefroloji Konferanslarında ön sırada oturur, konuşmanın bitiminde muhakkak soru sorardı.

Resim 3.

Kendisi toplantıyı yönetiyorsa zamanın aşılmamasına çok dikkat eder, konuşan kim olursa olsun (bizler dahil) uyarırdı. 2000 yılında TND'nin 30., ISN'nın 40. yılı kutlanması için İstanbul'da önemli bir toplantı yaptık. ISN, EDTA başkanları, COMGAN başkanı, hayatta kalan iki üye olarak Kemal Önen ve Osman Barlas hocalar baş köşedelerdi. Kemal Bey'in kısa fakat veciz konuşması çok büyük alkış almış ve ecnebler onu kutlama yarışına girmişlerdi.

Kemal Bey'in genelde ciddi bir görünümü vardır. Öğrenciler ve hastalar kendisini ilk gördüklerinde bir çekinme duygusuna girebilirlerdi. Ama bu ciddi yüz ifadesinin arkasında yufka yürekli bir kalbe sahip olduğuna bu satırların yazarı şahittir. Bir defasında dahiliye kliniğine bir hanım baş asistan alınacaktı. Ben de, hoca da karar verecek komisyonda idik. Komisyon üyeleri olumlu olarak düşüncelerimizi bildirdik. Kendisi de olumlu görüşe sahip olan Kemal Bey *"yahu çocuklar, bekar olan bu hanım kız acaba üniversitede kalsa mı daha kolay evlenir, yoksa üniversite dışında kalsa veya Anadolu'ya mı gitse daha kolay yuva kurar, bunu hiç düşündünüz mü?"* diyerek bizlerin aklına gelmeyen bir konuya dikkat çekmişti. Komisyonun konusuyla ilgili değildi ama hocanın kalbinin duygusallığını gösteren hiç unutmadığım bir olaydır.

Ülkenin medikal ve paramedikal konularını çok yakından takip eder, gerektiğinde konularla ilgili düşüncelerini makaleler halinde çeşitli yayın organlarında yayınlardı. Ülkeyi kurtaran ve kurtaranlara, Türkiye'yi ve Cumhuriyet'i kuran ve kuranlara, minnet ve şükranlarını her vesileyle bildirir; kişiliğinden, kimliğinden ve inançlarından taviz vermeden fikirlerini savunurdu. Milli konularda çok hassastı, hiç ödün vermezdi. Cumhuriyetin büyük değerini ve ülkeye kazandırdıklarını belirten, özellikle gençlere yönelik konferansları, klinik içinde ve dışında yıllarca, bıkıp usanmadan vermiştir.

Haseki ve Cerrahpaşa'da geçen uzun yıllarda, İstanbul'un kalburüstü sınıfına dahil ziyaretçi ve hastaları yanısıra, Tokat, Reşadiye ve Bafra'dan aile tanıdıkları ve hemşehrileri de odasından eksik olmazdı. Hemşehrileri (özellikle Reşadiyeliler) ile, eğer randevu almadan da gelmişlerse, kısa bir zılgıt seansından sonra, hal hatır ve yöreden haber alma seansı başlardı. İstanbul Türkçesini çok iyi kullanan hocanın, hemşehrileriyle de yöresel şive üzerinden espiyi yüklü sohbetlerini unutmak ne mümkündür...

Resim 4.

Prof. Kemal Önen'i bu derginin sınırlı sayfalarıyla anlatmak zordur. Bu satırların yazarı 1957-58'den başlayıp 2014-15'e kadar devam eden öğrenciliğinden ve dostluğundan büyük kıvanç duymaktadır. Bir defasında bize yönelik olarak *"benim manevi mirasçılarım sizlersiniz"* demişti. Bizler hepimiz bu manevi mirası omuzlarımızda büyük onurla taşıyacağız. Benim 2005'teki emeklilik törenimde yaptığı konuşmada şahsıma yönelik içten ve övgü dolu konuşmasını unutmam mümkün müdür! (Resim 4). Yurt içinde ve dışındaki yaygın ünlüyle beraber son yıllara kadar, hem bilimsel hem mesleki yönden, herkese örnek teşkil ederek büyük hocalar zincirinin son halkası olan Hoca, Türk Tıp ve Nefroloji tarihindeki mümtaz yerini çoktan almıştır.

Kendisine Tanrı'dan rahmet diliyor, başta *"hayatımdaki en büyük şansım"* dediği değerli eşleri Nuran Hanım'a, sevgili Haluk ve Fatoş başta olmak üzere çocuklarına, torunlarına ve aile efradına, bütün Nefroloji ve Tıp camiasına baş sağlığı diliyorum.

Prof. Dr. Ekrem EREK

Türk Nefroloji Derneği
Önceki Başkanlarından

Hocam Prof. Dr. Kemal Önen'in (1923-2015) Ardından

Yazıma 26 Haziran 2015'te yitirdiğimiz bir gerçek Cumhuriyet aydını, Türkiye'de modern nefrolojinin yerleşmesine öncülük ve önderlik etmiş örnek bilim adamı ve mükemmel bir hekim olarak öne çıkan Hocam Prof. Dr. Kemal Önen'in aziz hatırası önünde saygıyla eğilerek başlamak isterim. TNDT Dergisinin bu sayısında yer alan kendi kaleminden bilimsel özgeçmişi ve TND 40'ıncı yıl konuşması metni okunduğunda onu çok iyi tanımayanlar da kendisinin ülkemiz nefrolojisinin pek çok ilkinde imza atmış öncü bir duayeni olduğunu göreceklerdir. Bu ilklere en önemlileri şöyle sıralanabilir:

1. Nefrolojiyle ilgili Türkiye'de daha önce yazılmış ders kitabı mahiyetindeki telif kitaplardan (Barlas, 1940; Frank, 1941; Sökmen, 1951) farklı olarak "su ve elektrolit metabolizması" konusunda büyük ölçüde kişisel klinik gözlem ve klinik-laboratuvar çalışmalarına dayalı ilk klinik fizyopatoloji kitabını yayınladı (Önen K. Klinikte Su ve Elektrolit Metabolizması Bozukluklarının Esasları (128 sayfa). Anıl Yayınevi, İstanbul, 1958);
2. Yurt dışında yayınlanan Türkiye kaynaklı ilk "renal hemodinami" çalışmasını yaptı (Önen K. Renal Haemodynamics in Hepatic Cirrhosis. The Lancet, January 23, pp.203-204, 1960);
3. Yurt dışında resmi Nefroloji Yan Dal Eğitimi almış ilk Türk hekimi oldu (ABD, 1962-64);
4. Türkiye'de Hipertansiyon ile ilgili ilk toplum taramasını gerçekleştirdi (Önen K ve ark. Türk halkında arter basıncı değerleri ve hipertansiyon üzerine bir araştırma. 18. Milli Türk Tıp Kongresi Raporu (41 Sayfa). Çelikkilt matbaası, İstanbul, 1964);
5. Türkiye'ye İntermittent Periton Diyalizi yöntemini getirdi (1964), bu konudaki ilk eğitim kursunu kişisel olarak gerçekleştirdi (1965) ve ilk klinik uygulama sonuçlarını yayınladı (Önen K ve ark. Akut böbrek yetmezliğinde peritoneal diyaliz. Haseki Tıp Bülteni. 6(3):219-226, 1968);
6. Ülkemizdeki ilk resmi Nefroloji Ünitesi (Seksiyonunu) kurdu (1968);
7. ISN'den 10 yıl ve EDTA'dan 7 yıl sonra (ve birçok Avrupa ülkesinden daha önce) ülkemizde "Türk Nefroloji Derneği"nin de facto kurucusu oldu (1970);
8. TND adına LB Berman; A Brodsky; A Heidland; JP Grünfeld; K Thureau; K Boylan; NF Jones; G Chisholm gibi dünya nefroloji otorilerinin katılımıyla Türkiye'deki İlk Uluslararası Nefroloji Toplantılarını (Nephrology Seminars) düzenledi (1972 ve 1974);
9. 1978'de aynı zamanda Türkiye'deki İlk Uluslararası Tıp Kongresi de olan 15'inci EDTA Kongresi'ni (1500 katılımcı

ile EDTA'nın o güne kadarki en büyük ve en başarılı Kongresi) Kongre Başkanı olarak İstanbul'da TND ev sahipliğinde gerçekleştirdi (1978'de 41 milyonluk ülkede ancak 25 nefrolog, 8'i erişkin, 4'ü pediatrik 12 nefroloji ünitesi, 8 HD merkezi, kayıtlı 44 kronik HD hastası vardı).

Nefroloji camiasının Hocayı daha yakından tanımış olan üyeleri ise Kemal Önen Hoca'yı yukardaki ilklerin yanı sıra, Cumhuriyet ilkeleri ve felsefesi ile özdeşleşmiş gerçek bir Cumhuriyet aydını olarak özgün ve çok yönlü bilimsel kişiliği, ve ülkemiz nefrolojisine standartlarını yükseltme ve Avrupa ve Dünya Nefrolojisine entegre olma açılarından yaptığı önderlik ve çok sayıda katkıları ile zaten biliyor ve hatırlıyor olacaktırlar.

Kemal Önen Hoca'nın Türk ve Avrupa Nefrolojisine katkıları, 15. Kongresine Başkanlık ettiği ERA-EDTA tarafından da takdir ve tescil edilmiştir. Bunun en somut kanıtı ise 2009'da kendisiyle Prag'da yapılan ve halen ERA-EDTA Web sitesinde "Pioneers of the European Nephrology" (Avrupa Nefrolojisinin Öncüleri) sayfasında Peter Morris, Claudio Ponticelli, Stewart Cameron, Norbert Lameire, Gabriel Richet, Stanley Shaldon, Eberhard Ritz vb. Avrupa Nefrolojisi Devleriyle yapılmış söyleşilerle birlikte yer alan video söyleşidir (<http://www.era-edta.org/page-3-14-139-139-kemalonon.html>).

Dolayısıyla ben kısa tutmaya çalışacağım bu yazıda Kemal Önen Hoca ile ilgili herşeyi sıfırdan anlatmaya kalkmak yerine, daha sübjektif bir yaklaşımla, onun "mentor"luğunda geçirdiğim 16 yıl sırasında onunla ilgili beni etkileyen ve bilinmesi ve vurgulanması gereğine inandığım bazı hususlara, ortak anılarımın da süzgecinden geçirerek kendi perspektifimden kısaca değinmekle yetineceğim.

Kemal Önen Hocayı ilk kez 1968'de 45 yaşında henüz iki yıllık Profesör iken yeni kurulan Cerrahpaşa Tıp Fakültesi 4. Sınıfında "Diüretikler"i anlattığı Farmakoloji dersinden hatırlıyorum. Tüm diüretikleri tahtada tek bir tabloda özetlemiş ve farmakolojiyi canlı klinik örneklerle birleştirdiği o kendine özgü anlatışıyla konuyu bir kerede herkesin kafasına cazip ve akılda kalır biçimde açık seçik sokarak tüm sınıfın hayranlığını kazanmıştı. 5. sınıfta staj grubu olarak, dahiliye stajımızı o zamanki adıyla Tedavi Kliniğinde yapma şans ve ayrıcalığına kavuştuğumuzda da klinisyen Kemal Önen'i tanıdık. Bize, dahiliyede hasta muayenesini yine en açık seçik ve anlaşılır biçimde özetleyerek ve daha da önemlisi zevkli kılıp sevdirecek bir haftada anlattı. O hafta tuttuğum notlardan bütün hekimlik hayatımda yararlandım.

1 Temmuz 1971'de Cerrahpaşa Tedavi Kliniği'nde Kemal Hoca'nın asistanı olarak dahiliye ihtisasına başladım. Emekli olduğu 30 Haziran 1990'a kadar tüm ihtisasım, [İngiltere'de iki yıllık fellowluğum (1977-79) ve hocanın İngiltere'de bulunduğu

Prof. Şefik Kayahan (sağda) ile Tedavi Kliniği kütüphanesinde toplantıda (1970'ler)

yıl (1981-82) hariç] başasistanlığım, öğretim üyeliğim ve sonra profesörlüğümün ilk iki yılı, yani meslek hayatımın 16 yılı nefrolojide kendisiyle birlikte geçti. Bu yıllarda onu yakından tanımak ve üstün ve çok yönlü bilimsel, düşünsel, kültürel kişiliğinin ve mükemmel hekimliğinin altyapısı ve oluşumu hakkında fikir edinmek olanağı buldum. Bunun sonucunda Hocam Kemal Önen'in yaşamının en kısa biçimde "Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin Milli Eğitim Devrimi ve Üniversite Reformu'nun bir somut başarı öyküsü" olarak özetlenebileceği kanısına vardım.

Bir Anadolulu (Reşadiye, Tokat) ailenin çocuğu olarak İstanbul'da doğmuş, Sultanahmet'te büyümüştü. Subay babasını erken yaşta kaybetmiş, annesinden ahlaki değerler açısından çok sağlam gerçek bir Anadolu terbiyesi almıştı. Aşırı hareketli, cevval ve ele avuca sığmaz bir çocuktur. Bu özellikleri ileri yaşına kadar da devam etti. Mahallede oynadığı amatör futbol hayatını daha sonra Profesörlük dönemine dek Tedavi Kliniği takımında sürdürdü. Eli ayağı tuttuğu sürece 90'lı yaşlarına dek asansör kullanmadı, merdiven inip çıktı. 70'li yaşlarına kadar genellikle grupların önünde, arkasındakileri kendisine yetişmekte zorlayarak yürüdü. Çok keskin olan zekası, mantığı ve soyutlama gücü ve çok güçlü hafızası yanında bir de zihinsel anlamda da çok süratli olma özelliği vardı. Türkçe, Fransızca, İngilizce fark etmeksizin çok hızlı okur, okuduğu ve/veya dinlediği herşeyi çok çabuk kavrar, hafızasına alırdı. Çok hızlı ve diyalektik düşünür, çok hızlı ve fakat isabetli analiz ve sentez yapardı. Müthiş enerjisi, yorulmak bilmeyen beyni, çalışma azmi ve disiplini, hekimlik ve bilim adamlığını her vakit çok ciddiye alması, herşeyin üstünde tutması, işini hiç aksatmadan

daima büyük dikkat ve titizlikle ve adeta aşk ile yapması ve bunların doğal sonucu olan özgüveni onu başarıya götüren kişilik özellikleri arasındaydı.

Mükemmel denecek kadar iyi yetişmesinde kendisini ilkokuldan Tıp Fakültesi sonuna kadar sınıf birincisi yapan bu müstesna beyin ve kişilik özellikleri kadar yaşattı olduğu Genç Cumhuriyetin eğitim politikasının da önemi vardı. Cumhuriyet ona Tıp Fakültesi sonuna kadar Devlet Okullarında en yüksek kalitede bir eğitim ve öğretimi ücretsiz olarak alabilmek olanağını sağlamıştı. 1940'lı yıllarda nüfus 17-18 milyon, Devlet Liseleri sayıca az, fakat müfredat, öğretmen, laboratuvar vb. donanım ve eğitim-öğretim kalitesi açısından birçok günümüz üniversitesinden ilerideydi. Hocanın mezun olduğu İstanbul Erkek Lisesi (İstanbul Sultanisi) de bunların en ünlülerinden biriydi.

Örneğin Hocanın lisede öğrendiği düzgün gramerli sağlam Fransızca, Claude Bernard'ın tarihî "Introduction à l'étude de la médecine expérimentale"i (1865), Hamburger'nin iki ciltlik ünlü "Traité de Néphrologie"si (1966) ve "L'Aventure Humaine"i (1990) gibi Fransızca tıp ve felsefe kitaplarını orijinallerinden rahatça okuyabilmesi ve Fransızca tıp literatürünü kolayca izlemesini sağlayacak düzeydeydi. Lisede Cumhuriyet ilke ve devrimlerini özümsemi, tarih derslerinin yardımıyla bir yandan Türk ve Osmanlı tarihi bilgi ve bilinci kazanırken, diğer yandan Rönesans ve aydınlanma, Fransız Devrimi ve çağdaş batı uygarlığının tarihsel, felsefi ve düşünsel temellerini tanıma olanağı buldu. Yine sevece çalıştığı ve çok başarılı olduğu ciddi ve kapsamlı Matematik, Fizik ve Mantık ve Felsefe dersleri de onda ciddi bir pozitif bilimsel düşünüş yeteneği oluşması ve gelişmesinde rol oynadı. Yine çok sevdiği edebiyat derslerinde edebiyat zevkini ve Türkçeye ve Türkçe yazılı ve sözlü ifadeye hakimiyetini geliştirdi. Genç Cumhuriyetin Devlet Lisesinde

1974 ISN Floransa Kongresi: Eşi Nuran Önen ve benimle

Cerrahpaşa Dahiliye, 1985: Solda Prof. Ekrem Erek, en sağda ben ve Prof. Uğur Ülkü ile

verilen ve Türkiye Geneline yapılan Lise Bitirme Sınavında Hocanın okul birinciliğiyle bitirdiği bu son derece güçlü ve zor lise eğitiminin ona bir bilim insanı olmak için gerekli tüm temel formasyon ve donanımı daha Tıp Fakültesine başlamadan önce kazandırmış olduğu kesindir.

Tıp Fakültesinde ise müstesna yetenekleri ve lisede edindiği çok sağlam temel formasyonu, Üniversite Reformunun getirdiği ve Avrupa ve Dünya çapındaki yabancı ve önemli bir bölümü Avrupa'da eğitim almış şöhretli Türk hocalar aracılığıyla tüm branşlarda o dönemin dünya standartlarını yakalayan modern bir teorik ve pratik eğitim sistemiyle buluştu. Friedrich Ludwig Breusch (Kimya), Curt Kosswig (Zooloji), Alfred Heilbronn (Botanik), Hans Winterstein (Fizyoloji), Tibor Peterfi (Histoloji ve Embryoloji), Felix Haurowitz (Biyokimya), Philipp Schwartz (Patolojik Anatomi), Siegfried Oberndorfer (Genel ve Deneysel Patoloji), Hugo Braun (Mikrobiyoloji, Parazitoloji), Julius Hirsch (Hıfzısıhha), Karl Hellmann (KBB) ve Erich Frank (Dahiliye), Kemal Önen'in fakülte yıllarındaki yabancı hocaları arasındaydı. Üstün başarılı bir öğrenci olarak hocalarının hemen hepsinin takdirini kazandı. Bunlardan Prof. Schwartz onu öğrenci-asistan olarak yanına aldı. Böylece, mezuniyetine kadar Hoca, normal derslerinin yanı sıra patolojide de mesai yaptı. Patolojiye olan bu aşinalık ve sevgisi ömür boyu sürdü. Patoloji ve renal patoloji kitapları daima başucunda bulundu. Tüm biyopsi preparatlarına hoca, odasındaki mikroskopta bizzat baktı ve kişisel olarak tanı koydu. Yanında olduğum yıllarda zaman zaman patoloji bilgisini güncellemek için yazın birer ay süreyle Paris Üniversitesi Tıp Fakültesi Necker Hastanesi'nde büyük nefropatolog Renée Habib'in yanına gitmeyi de ihmal etmedi. Sonradan Hocanın dahiliye ihtisas ve doçentlik sınav jürilerinin de Başkanı olacak ve editörlüğünü yaptığı *Contribution to Clinical Sciences*'ta Hocanın "Konjestif kalp yetersizliklerinde renal hemodinami" araştırmasını (1951), editöryal önsözle Türkçe ve İngilizce yayımlayacak olan Prof.

Harbiye Orduevinde Düğün (2000'ler): Hoca önde Süheyla Serdengeçti ve eşi Nuran Önen ile. Arka sırada ben, Prof. Ekrem Erek, eşi Aysel Erek ve Prof. Rezzan Ataman

Frank'la da yine öğrencilikte başlayan ilişkisi Frank'ın ölümüne kadar sürdü. Sonradan dört kez Dekanlık ve Rektörlük (1965-69) yapacak ve Kemal Hoca'nın TND'yi rahatça kurabilmesini sağlamak için TND'nin ilk başkanı (1970-78) olmayı kabul edecek eski İstanbul Lise'li Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli ve yine sonradan Dekanlık ve Rektörlük (1951-53) yapacak ve hocanın sosyal ve kültürel hayatında yeni ufuklar açılmasına yardım edecek Ord. Prof. Dr. Kazım İsmail Gürkan ile onların vefatına dek sürecek hoca-öğrenci dostluk ilişkileri de yine bu dönemde başladı.

Tıp Fakültesinden 1946'da mezun olan Kemal Önen Hoca, akabinde dahiliye staj sınavını yapan ve bu sınavda onu çok beğenen İstanbul Üniversitesi Tedavi Kliniği ve Farmakoloji Enstitüsü direktörü Ord. Prof. Dr. Sedat Tavat'ın davetiyle Ord. Prof. Dr. Akil Muhtar Özden'in kurduğu ve o zamanlar "İstanbul Mayo Kliniği" olarak da adlandırılan bu klinikte dahiliye asistanı ve farmakoloji uzman araştırmacısı olarak ihtisasa başladı. Sedat Tavat Hoca, Cenevre'den geldiğinde Tedavi Kliniğine Doçent olarak atanmış (1924), 1933'te Fizyopatoloji kürsüsünü kurmuş ve 1943'te Tedavi Kliniği ve Farmakoloji Enstitüsü (yaygın adıyla Haseki Tedavi Kliniği) direktörü olmuştu (1970'te de TND'nin kurucuları arasına girecekti). Sedat Tavat Hoca, çok sevdiği ve takdir ettiği Kemal Hoca'nın ileriki yıllarda İngiltere ve sonra da nefroloji fellow'u olarak ABD'ye gitmesine de ön ayak olacaktı. Tedavi Kliniğinde hepsi de aynı zamanda farmakolog olan diğer hocaları arasında Cenevre'de doktora yapmış büyük klinisyen Nabi Kastarlak, ülkemizde nükleer tıp ve endokrinolojinin kurucularından Prof. Dr. Suphi Artunkal ve Kliniğin sonraki direktörü ve vizitlerine benim de katıldığım Viyana'da tahsil etmiş, Fransızca, İngilizce ve Almanca'yı anadili gibi bilen Türk Farmakopesinin hazırlayıcılarından, 1964-84 arası 20 yıl Türk Kardiyoloji Derneği Başkanlığı yapan ve 1970'te TND kurucuları arasında yer alan Prof. Dr. Reşat Garan vardı. İhtisas arkadaşları ise Kazım Türker, Celal Öker,

2005 ERA-EDTA Kongresi Başkanlar yemeğindeki konuşması sırasında

Alaettin Akçasu, Şefik Kayahan, Fikret Biyal gibi geleceğin şöhretli hocalarıydı. Farmakoloji Enstitüsü ve Tedavi Kliniğinin bir yandan farmakolojide hayvan deneyleri ve deneysel araştırma, diğer yandan klinik araştırma yürütülen o dönem için ileri laboratuvar alt yapısı, en yeni kitaplar ve en son yabancı dergilerin bulunduğu kütüphanesi, yukarda saydığım önemli farmakolog ve klinisyen hocaları, asistanların gece gündüz yatılı çalıştığı rekabetçi ortamı Kemal Hoca'nın çok iyi bir deneysel ve klinik araştırmacı ve genel dahiliyeye hakim, üstün bir klinisyen olarak yetişmesini sağladı. Ayrıca, Hoca Doçent olup evlenene kadar yıllar boyu hafta içinde klinikte yattığı için adeta Haseki Hastanesi'nin fahri gece nöbetçisi olmuştu. Her gece hem Tedavi Kliniğindeki kritik hastaların vizitini yapar, hem de bütün hastanenin Kemal Abisi olarak, hangi klinikte yatarlarsa yatsınlar Haseki Hastanesi'nde kendisine her branştan nöbetçilerce haber verilen bütün ciddi ve tartışmalı olguları gider bizzat görür, muayene eder, tedavilerini ayarlar ve bundan büyük de zevk alırdı.

Rahmetli Kemal Önen Hoca, ölene kadar tüm varlığı ile kendisini yetiştiren Cumhuriyete ve onun ilkelerine yürekten bağlı, ulus bilincine sahip gerçek bir Türk aydını ve bilim ve düşünce insanı olarak yaşadı. Batılı birçok meslektaşından daha ileri bir batılı kafa yapısına sahip olmasına rağmen daima

Anadolu'lu köklerine ve vatanına bağlı kaldı. Kazım İsmail Gürkan Hoca ile birlikte genç yaşta meclis ve sohbetlerine katıldığı, kendisinin edebiyat ve tarih zevki ve bilincini açtığı ufuklarla pekiştiren büyük şair Yahya Kemal Beyatlı'nın "kökü mazide olan âtiyim" sözüne adeta koşut olarak Türk ve Osmanlı tarihine, Anadolu tarihine büyük ilgi duydu. Bu konularda ciddi bir tarihsel bilgi, birikim ve bilince sahip oldu. Ama aynı zamanda, Avrupa tarihi, Batının Rönesans ve aydınlanması, Fransız devrimi ve endüstriyel devrim ve özellikle batıda çağdaş üniversitenin gelişimi ve üniversite reformlarının tarihiyle ilgili Fransızca ve İngilizce kitapları da kütüphanesinden eksik etmedi. Kendisinden yaşça büyük (23 yaş) Divan ve Tasavvuf edebiyatlarının büyük ustası Prof. Dr. Abdülbaki Gölpınarlı ile yakın dostluğu vardı. Bu dostluk, fikri ve edebi yönünün Divan edebiyatı sevgisi ve özellikle Mevlana ve tasavvuf düşüncesi ile zenginleşmesinde rol oynadı. Amatör olarak ut çalan Hoca'nın, herhalde yine Kazım İsmail Gürkan merhumun yanında katıldığı saz ve fasıl akşamlarının katkısıyla, Klasik Türk Musikisine de özel bir düşkünlüğü ve sağlam bir musiki bilgisi vardı. Burada, gülümsetici bir anekdota da yer vermek istiyorum. YÖK'ün ilk yıllarında Hoca'ya Mimar Sinan Üniversitesi'nden gelen bir zarftan o dönemin şöhretli musikişinaslarından bazılarının doçentlik sınav jürisinde jüri üyesi olarak görevlendirildiğine dair bir resmi görevlendirme yazısı (!) çıktı. Hoca, buna "Ben amatör bir musiki sevdalısı olarak bu sanatçıları ancak zevkle dinleyebilirim. Onları imtihan edemem" mealinde bir cevap yazdıktan sonra bize döndü ve gülümseyerek: "Şöhretimiz nerelere ulaşmış (!)" dedi.

Hoca, bu çok yönlü ve geniş paramedikal kültür ve bilgi birikimine dayanarak 2000'li yıllara dek önemli bölümü Cumhuriyet gazetesi "Düşünenlerin Düşüncesi" sütunlarında olmak üzere çağdaş özerk üniversite kavramının tarihsel gelişimi, Türkiye'de üniversite reformu ve onun getirdikleri, üniversite eğitimi ve geleceği, üniversitede özgür bilgi ve bilim üretiminin koşulları gibi üniversiteyle ilgili konular, Cumhuriyet devrim ve ilkeleri, Türkiye'de demokrasi, özgürlükler ve batılılaşma, Türk ve Osmanlı tarihi konuları ve diğer çeşitli edebi, düşünsel, kültürel konularda çok sayıda makale yazdı ve çeşitli platformlarda konferanslar verdi. Yazılarını kısa ve öz, açık seçik ve anlaşılır biçimde çağdaş konuşma dili ile yazmaya özen gösterir ve onları mutlaka dipnotta detaylı olarak belirttiği kaynaklara dayandırmaya dikkat ederdi. Yazılardan yaptığı seçmeyi "Kalemimin Ucundan" adlı kitapta topladı (1994).

Paramedikal bilgi ve kitap dağarcığına yukarda değindiğimiz Kemal Hoca'nın Tıp kitap ve dergi dağarcığı da haliyle çok geniştir. Tıbbın çoğu dalı ve dahiliyenin hemen her branşında yeni baskı bir "textbook" dışında, değişik genel nefroloji "textbook"larının son baskıları (Hamburger, Black, Brenner & Rector, Schrier, Massry'ninkiler, Oxford Textbook vb.), hipertansiyon (Pickering, Kaplan vb.), diyabetik nefropati, renal patoloji ve biyopsi, renal fizyoloji ve fizyopatoloji ve nefrolojinin hemen tüm alt dallarında (immünoloji, glomerulonefrit, nütrisyon,

diyaliz, transplantasyon vb) çok sayıda textbook ve monografiler kütüphanesinde bulunur ve gerek AJM, NEJM, Clinics of North America, JCI, Lancet, BMJ gibi genel periyodikleri, gerekse nefrolojiyle ilgili olanları (Nephron, JASN, AJKD, KI, NDT vb) elinden ve masasından düşürmezdi. Periyodiklerin her sayısını mutlaka gözden geçirir, yenilikleri izlerdi.

Öğrenci dersi onun için çok önemliydi. Derse ve konuya hâkimiyetiyle dersini izleyenlerde bazan “Hoca herhalde bu dersi uykusunda bile anlatır” izlenimi uyandırır da her derse önceden çok iyi hazırlanır, kitapları ve yeni gelen dergileri açar, konuyla ilgili en son gelişmeleri mutlaka derse entegre ederdi. Dersi daima derse çıkarttığı karakteristik anamnez ve bulgulara sahip bir hasta, ve o hastanın ayırıcı tanı ve tanısı üzerinden verir, her aşamada öğrencilere soru yönelterek onların dikkatini canlı tutardı. Ders sonrası öğrencilerin sorduğu soruları da büyük bir otoriteyle kısa ve anlaşılır şekilde cevaplandırarak dersin daha iyi özümsemesini sağlardı. Burada, 1970’li yıllarda öğrencilerin ona yakıştırarak anlattıkları küçük bir fıkraya da yer vermek istiyorum: Bir dersin sonunda bir öğrenci çekine çekine bir soru sormuş hocaya. Hoca durmuş. Ciddi bir sessizlik olmuş. Bir süre sonra hoca, buz gibi bir sesle “BİLMİYORUM (!)” demiş ve arkasından eklemiş “Kimsenin de bildiğini sanmıyorum (!)”. Hoca, öğrencilerle ders dışında hasta vizitlerinde ve pratiklerde de çok yakından ilgilenir, sürekli soru sorar, anamnez almayı ve hasta muayenesini bizzat yaparak ve yaptırarak öğretirdi. Ancak, ister staj, ister uzmanlık veya doçentlik sınavı olsun hoca sınavda değişir, o meşhur asık ve ciddi “sınav yüzü”nü takınırdı. Bu yüz, en sevdiği kişi de olsa adayın, basit ve fakat temel konulardaki bilgi ve kavrama eksikliğini, konuşurken tıp mantığı dışına çıkmasını, kulaktan dolma ve yüzeysel bilgileri, atıp tutmayı affetmezdi. Hele aday bilmediğine bilmiyorum demek yerine lafı dolandırmaya, sorulan sorunun dışında birtakım bilgilerle, yandan konuşmaya, “malumatfuruşluk” a (bilgiçlik taslamak, bilgi satmak) başlarsa hocayı bütünüyle karşısına alırdı. Buna karşın hoca, haksızlığa da gelemez, başkanlık yaptığı jürilerde adayı kasıtlı olarak ahret suali tarzı yersiz ve gereksiz sorularla sıkıştırmaya ve bunaltmaya kalkan jüri üyelerini de sustururdu.

Yine benzer şekilde, oturum başkanı olduğu bilimsel toplantılarda konunun esasına girmeyen, boş ve gereksiz konuşan, konuyla doğrudan ilgisiz “malumatfuruşluk” la sözü uzatan, süresini aşanlara da sinirlenir, bunların sorumluluklarını ve hitap ettikleri dinleyici kitlesini, kısacası görevlerini ciddiye almadıklarını düşünür ve bazan kinayeli ve ironik, bazan da sert bir şekilde gerekli uyarıları yapardı. Konuşmalarda kulaktan dolma, yanlış ve temelsiz bilgiye ve buna dayalı olarak ahkam kesen yanlış yorum ve hükümlere de tahammül edemezdi. Konuşmanın bitiminde söz alıp bunları konuşmacının yüzüne açıkça vurur, bazan kırıcı da olabilirdi.

“Tıp hasta başında öğrenilir. Gör, sonra mantık yürüt, kıyasla ve kontrol et. Ama önce gör!” demiştir Sir William Osler (1849 – 1919). Osler’in bu cümleleri, Kemal Hoca’nın hem kendi hekimlik uygulamasının, hem de öğrenci ve asistanına

2008 TND Kış
Okulunda eşi Nuran
Önen ile

öğrettiği hastaya yaklaşımın esası olmuştur. Hastayı bizzat görüp, anamnezini alıp, muayene etmeden hiçbir hasta hakkında laboratuvar bulguları ve başkalarının ilettiklerine dayanarak asla konuşmaz ve fikir beyan etmez, bu şekilde davranana da çok sinirlenirdi. Hasta bir gün önce yatmış dahi olsa, vizite geldiğinde hastanın dosyasını detaylı anamnezi ve detaylı fizik bulguları eksiksiz ve imla hatası dahi olmadan daktilo edilmiş, boy, kilo, ateş, nabız, arter basıncı, idrar miktarı, idrar tahlili ve sedimenti, kan sayımı ve formülü, sedimentasyon bulguları kaydedilmiş, kurşun kalemle ön tanısı yazılmış olarak “vizite hazır” görmek isterdi. Yatan hastaları her vizitte yeniden bizzat muayene eder, bulguları yazdırırdı. “Hastayı size bizzat ben tanısıyla göndersem, sizin yine de onu sıfırdan muayene edip kendi bulgularınızı kaydetmeniz ve o bulgulara göre kendi ön tanınızı koymanız gerekir” derdi. “Kendi koyduğunuz tanıya da asla yüzde yüz inanmayın. Zaman içinde değişen veya ortaya çıkan yeni bulgular, veya anamnezde unutulmuş bir nokta tanıyı daima değiştirebilir. İyi hekim, iyi ve sürekli izleyen ve gözleyendir”. “En iyi bildiğiniz konuda dahi yatan hastaya tanı koyarken, ayırıcı tanı yaparken, tedaviyi oluştururken ezbere dayanmayın. Mutlaka kitapları açıp bakın. Onda sonra fikir yürütüp, karar verin” derdi.

Peki, bu denli başarılı bir hekim ve güçlü bir bilim ve düşünce insanı olan Rahmetli Hoca’nın hiç mi zaafı yoktu? İçinde

yaşadığımız toplumsal ortam açısından değerlendirildiğinde Hocanın bazı önemli zaafırları elbette vardı: Sert görünüşünün altında yufka yürekli denecek kadar merhametliydi. Kin tutmaz, insanları hemen affederdi. Kimseyle uğraşmaz, kimsenin arkasından konuşmazdı. Entrika, dalavere, arkadan iş çevirmek, dedikodu yapmak, gibi şeyleri hem sevmez hem de bunlara zaten aklı ermezdi. Riyadan, tabasbustan nefret eder, her konuda dimdik durur, bildiği ve düşündüğünü açıkça söyler, doğrucu Davud olarak davranırdı. Daha ne olsun?

Kalbimizde ve hafızalarımızdaki yeri hiçbir zaman doldurulamayacak olan sevgili Hocama Allah'tan gani gani rahmet, başta değerli eşi ve en büyük destekçisi Nuran Önen hanımefendi, sonra sevgili oğlu Haluk ve gelini Sevil Önen, sevgili kızı Fatma ve damadı Mehmet Melek, sevgili dünürleri ve çok kıymetli torunları olmak üzere kederli ailesine ve tüm Tıp ve Nefroloji camiasına başsağlığı ve sabır dilerim. Ruhu şad olsun, Nur içinde yatsın!

Prof. Dr. Kamil SERDENGEÇTİ

Türk Nefroloji Derneği
Önceki Başkanlarından

Bir Ulu Çınarın Ardından

Sevgili hocam Prof. Dr. Kemal Önen'in vefatının üzüntüsünü yüreğinde duyan bir kişi olarak başta ailesi olmak üzere bütün TND üyelerine ve nefroloji camiamıza baş sağlığı diliyorum.

Türk Nefroloji Derneğinin (TND) kurucusu ve başkanlarından olan sevgili hocamın tıp fakültesinden öğrencisi olmamakla birlikte TND çatısı altında birçok toplantıda kendisi ile bir çok kez görüşme ve konuşma olanağı bulduğum ve o değerli insandan yaşama dair feyz alma olanağı bulduğum için kendimi şanslı kabul ediyorum. İleri yaşına rağmen yakın zamana kadar derneğimizin pek çok bilimsel aktivitesine en önde katılarak adeta bir ideal bilim insanı prototipini çizmiştir. Bu vesile ile hocamın aydın bir birey olarak aile, toplum, üniversite, bilim ve hekimlik konularındaki düşünce ve yaklaşımlarına tanıklık etmenin mutluluğunu yaşadım.

Aslında bu bilge kişinin çeşitli yönleri üzerine pek çok şey söylenebilir ve yazılabilir. Ancak beni ve pek çoğumuzu etkileyen bir yönü olan bilimsel kimliği ve vizyonu üzerinde kısaca durmak istiyorum. Kemal hocamın bir üniversite öğretim üyesinin temel sorumlulukları olan eğitim, araştırma ve nitelikli hasta hizmeti bağlamında Türk tıbbına örnek oluşturacak çalışmalar yaptığını ve hepimiz için bir rol model olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. İç Hastalıkları bünyesinde nefroloji yan dalının temelini atan kişilerin başında yer aldığı hepinizin malumüdür. İstanbul Üniversitesi'nde yaptığı çalışmalar ülke genelinde nefroloji biliminin gelişimine de yön vermiştir. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi çatısı altında pek çok değerli bilim insanlarının ve nefrologların yetişmesinde aktif rol oynamıştır. Kısıtlı olanaklarla klinik alanda yaptığı önemli çalışmalar (siroz ve kalp yetmezliğindeki

renal hemodinamide oluşan değişikliklere odaklanan özgün çalışmalar) yanı sıra hipertansiyon konusundaki saha çalışması ülkemizin ilk saha çalışmaları arasında yer almıştır. Disiplini, titizliği, çalışkanlığı, üretkenliği, liderlik yetisi, derin vizyonu ve organizasyonel yeteneği sayesinde 45. Yılıni dolduran Türk Nefroloji Derneğinin kuruluşunda ve bugünkü kurumsal kimliğe ulaşmasında rol oynayan aktörlerin başında değerli hocamın geldiğini düşünüyorum. Türk nefrolojisinin evrensel ölçekteki çağdaş düzeyine ulaşmasındaki çaba ve girişimlerini her zaman şükran ve takdirle anımsayacağız. Kıt olanaklar ve az sayıdaki inanmış insan gücü ile 1978 yılında yapılan ERA-EDTA kongre organizasyonunu nasıl başardığını hâlâ anlamakta zorlanıyorum. Paris'te yapılan 49. ERA-EDTA kongresinde rahmetli Kemal hocamı Avrupa Nefrolojinin önderleri arasında görmekten büyük gurur ve mutluluk duymuştum. Bu nişanı saygıdeğer hocamın Avrupa düzeyindeki öncülüğünün de bir teyidi olarak değerlendiriyorum. Hocamın söz konusu kongre açılışında sunulan söyleşisine <http://www.era-edta.org/page-3-14-139-139-kemalonen.html> adresinden ulaşabileceğinizi anımsatmak isterim. Uluslararası düzeydeki çalışma ve girişimleri TND nin daha sonraki dönemlerine ışık tutmuş ve dış ilişkilerdeki ulaştığımız yüksek başarı düzeyinin temelini atmıştır. Bu sayede derneğimiz günümüzde pek çok uluslararası dernek ve organizasyonlarda önemli görev ve sorumluluklar yüklenmeye başlamıştır.

Nefroloji ailemizin ulu çınarının kaybindan duyduğumuz büyük acı, ancak onun ilkeleri doğrultusunda Türk Nefrolojisinin Avrupa ve dünyada daha ileri düzeylere ulaşması ile hafifleyecektir.

Sözlerime son verirken Kemal Hocamıza bir kez daha Allah'tan rahmet, kederli ailesine ve bütün Nefroloji camiasına başsağlığı diliyorum.

Seni çok özleyeceğiz sevgili hocam.

Prof. Dr. Gültekin SÜLEYMANLAR

Türk Nefroloji Derneği
Önceki Başkanlarından

Prof. Dr. Kemal Önen Hoca'yı Anlatmak... (Hocam'ı Anlatmak!...)

Dernek Başkanımız Sn. Turgay Arınsoy beni arayıp 'Kemal Hoca için yazı yazmak ister misin?' dediğinde, bir yandan "Tabi ki isterim!" derken, diğer taraftan büyük bir telaşa ve korkuya kapıldım. Hocamı nasıl anlatacaktım?? Hocam'la geçen yaklaşık 35 yıllık bir birlikteliği anlatmak... O kadar çok şey vardı ki söylenecek...

Kemal Hocam, benim için sadece mükemmel bir hoca değil, aynı zamanda bir baba idi. Ondan hayata dair çok şey öğrendim. Uluslararası başarılarla imza atmış, hep ilklerin sahibi olmuş, çok iyi bir bilim adamı ve hekim, çok yönlü bir entellektüel idi. Aynı zamanda, çok iyi bir eş, çok iyi bir baba ve çok iyi bir dede idi. Sevgili eşi Nuran Hanım'ı çok sever, onu herşeyden ve herkesden üstün tutardı. Çocukları Haluk ve Fatoş tüm dünyasıydı. Sonra sevgili Sevil ve Mehmet Bey ve torunları katıldılar aileye... Bizlerin titrediği Kemal Hoca çocukların tonton dedesiydi...

Kemal Hoca'nın ülke sınırlarını aşan bilimsel ününü, akademik hayatını Ekrem Hoca ve Kamil Hocalarım yazılarında detaylı olarak anlatıyorlar. Ben de Hocam'la ilgili anılarımı ve kalbimden geçenleri aktarmaya çalışacağım.

"Nereden başlasam?" diye düşünürken, televizyonda Prof. İlber Ortaylı'nın konuşması kulağıma çalındı. İlber Ortaylı, 100. Yaş günü'nü kutlayan Hocası Prof. Halil İnalıcık'ı anlatıyordu:

Spiker sordu: 'Hocayı nasıl bilirsiniz?', İlber Ortaylı: "Sert! (elinde sopa yok tabii, dili sert !) Ve ciddi! Sizi daima ciddiyete çağırır. Onunla ciddi işler yaparsınız. Hoca hep hoca, bizler hep öğrenci idik. Hocaya sonsuz bir saygı vardı. Ast üst ilişkisi sürerdi. Hep okumayı, araştırmayı önerirdi. Oku, oku! Ama fazla dağılma, derdi. Öğrenciye durması gereken yeri de gösterirdi. Çok farklı disiplinlere sahip olması en önemli özelliklerindendi. (Tarih, sosyoloji, felsefe, politika...) Daima literatür okur, her bilgiyi kaynağından öğrenmeyi severdi". "Fransızca, Osmanlıca, Farsça bilmeyen tarihçi olamaz derdi." İlber Ortaylı bunları söylerken, hayretle dinledim, sanki Kemal Hocam'ı anlatıyordu. Aynı jenerasyonda olan bu iki çok değerli hocamızın ne çok benzer özellikleri vardı. Akademisyenlik özelliklerini fazlasıyla taşıyan ve hoca tanımlamasını her yönüyle hakeden gerçek hocalar...

Benim, Kemal Hoca'yla ilk tanışmam, diyalizde çalışmaya başladığım 1979 yılının son aylarına rastlar. 1979 Mayıs'ında Cerrahpaşa Tıp Fakültesinden mezun olup, özel bir hastahane'de çalışmaya başlamıştım. Bu arada hedefim, ihtisas sınavlarına girip göz hekimi olmaktı. Çalıştığım hastahaneye konsültasyona gelen Ekrem Ereğ hocam, bir gün bana, 'Cerrahpaşa'daki diyaliz ünitesinde çalışmak ister misin?' diye sordu. Tekrar fakülteye döneceğim için sevinçle bu teklifi kabul ettim. O zaman ünite'de 6 adet hemodiyaliz makinesi vardı. Birkaç tane

de periton diyaliz hastamız olurdu. Bu hastalara rigid kateterlerle intermittant diyaliz yapılırdı. Ben diyalizde yaklaşık bir yıl çalıştıktan sonra, göz hekimi olmaktan vazgeçip, iç hastalıkları sınavını kazanarak dahiliye ihtisasına başladım. Bu kararı almamda Kemal Hoca'yla çalışıyor olmanın büyük katkısı vardı. Daha sonra diğer rotasyonlar için bir süre nefrolojiye ara verdim. 1983 yılında Kemal Hoca beni yanına çağırarak SAPD (sürekli ayaktan periton diyalizi) programını başlatmak istediğini bunu da tez olarak bana vermek istediğini söyledi. O yıllarda periton diyalizi cam şişelerle yapılıyordu, plastik torbalar yoktu. SAPD'yi şişelerle yapacaktık. Bir buçuk yıla yakın bir süre hastaları izledikten sonra tezi yazmaya başladım. Hergün yazdıklarımı hocaya gösterirdim. O da eline kırmızı bir kalem alır düzeltmeleri yapardı. O kadar çok düzeltme, ekleme olurdu ki sayfa "gelincik tarlasına" dönerdi. Akşam tekrar yazıp sabah götürürdüm "Kim söyledi bunları?" der, hepsini tekrar değiştirirdi. Bu düzeltmeler aylarca sürdü. Şimdi o tez, sararmış kapağıyla masamda, karşımda duruyor. "Kronik Renal Yetersizlik Olgularında Sürekli Ayaktan Periton Diyaliz Tedavisi (SAPD) ve Ülkemizdeki Sorunları". Tam 30 yıl geçmiş aradan, o sararmış yapraklarda hocamın çok emeği var... Ruhü şad olsun! Sanıyorum, bu tez SAPD konusunda ülkemizde yapılan ilk tezdur.

Ben, Kemal Hoca gibi bir hoca'nın öğrencisi olma şansı ve mutluluğunu yakaladım. Bunun ne büyük bir ayrıcalık olduğunu yıllar içinde daha da iyi anladım. Neden şanslıydım? Size önderlik eden böyle mükemmel bir hocanız olursa başka ne ister insan? Hocam herşeyden önce çok dürtüst ve iyi bir insandı. Çok titiz ve ciddi idi. Öğrencisini ve öğretmeyi çok severdi. O kadar güzel ders anlatırdı ki; anlattığı konuyu öğrenmemek diye bir olasılık olamazdı. Anlattıkları bugün bile hâlâ kulağımdadır, Derslerini hiç kaçırmazdım. Derslerde tuttuğum notları hâlâ okuyorum. Kitaptan okumayı hiç sevmediğim (Asid-baz dengesi) konusunu hocamın derste anlattıklarıyla öğrenmişim. Şimdi asid-baz dersini ben anlatıyorum. Hocamın yaptığı benzetmeyi her derste öğrencilerime söylüyorum. Şöyle demişti: "Çocuklar arabanız var mı? Sizin yoksa babanızın vardır. Arabayı hiç vurdunuz mu? Arabayı az vurursak ilk zarar gören neresi olur? Arabanın tamponu, değil mi? İşte organizmada da asid iyonlarının zararlı etkilerine karşı ilk koruyucu sistem bikarbonat tampon sistemidir."

Tüm ders notlarımı hâlâ büyük bir özenle saklıyorum. Nasıl çalışma yapılır, nasıl tez yazılır, nasıl sunum yapılır, nasıl ders anlatılır, nasıl hasta bakılır, hep onunla öğrendim. Odasındaki kütüphanede tüm tıp dergileri bulunurdu. Sürekli onları okur, güncel bilgileri takip ederdi.

Benim yetişmemde katkıları sonsuzdur. Hakkını, emeğini hiçbir şekilde ödeyemem...

Servisteki vizitlerimiz ise ayrı bir şölen halinde geçerdi. Hoca, büyük vizit yapardı. Tüm öğretim üyeleri (Prof. Uğur Ülkü, Prof. Ekrem Erek, Prof. Kamil Serdengeçti) baş asistanlar, asistanlar, öğrenciler, servis sorumlu hemşiresi vizite katılırdı. Vizitler, Türkçe başlar Osmanlıca, İngilizce, Fransızca devam ederdi.

Her hastadan kendi anamnez alırdı. Bize de ‘müddeiumumi’ gibi olacaksınız derdi. Anlamazdık ne demek müddeiumumi? Sonra açıklardı: “savcı” derdi. Yani, çok detaylı ve birkaç kere (ertesi gün, gerekirse daha ertesi gün) anamnez almamızı önerirdi. ‘Hastayı iyi dinleyin, önemsiz dahi bulsanız her şikayetin üstünde durun, açıklamasını yapın’ derdi.

Mutlaka kendisi fizik muayene yapardı. Ciddi bir şekilde ‘Yaz kızım!’ der ve dosyaya detaylı not yazdırırdı.

Sıra tanı koymaya gelince; benim en çok hoşlandığım bilmece çözme kısmı başlardı. Hoca, öncelikle 7-8 tane ön tanıyı sıralar, bunlardan olamayacakları söyleyerek (olmayana ergi metodunu kullanarak) sırasıyla ekarte eder ve en olası tanıyı bulurdu. Birlikte çalıştığımız uzun yıllar boyunca, tanılarında hiç yanıldığını görmedim.

Asistanlığımın ilk yıllarında bir gün, birlikte poliklinik yapıyorduk. 20 yaşında erkek hasta hipertansiyon nedeniyle başvurmuştu. Kemal Hoca hastayı muayene etmemi söyledi. Fizik muayenede tansiyonun 200/120 mmHg olması dışında bir özellik yoktu. Laboratuvar testleri normaldi. ‘Ben birşey bulamadım’ diyerek hastayı hocaya sundum. Kemal Hoca, bu sırada hastanın akciğer grafisine bakıyordu. Birden bağırmağa başladı: ‘eureka, eureka!’. Yüzündeki mutluluğu hiç unutmuyorum. Bana, ‘hemen hastanın bacak tansiyonuna bak’ dedi. 120/80 mmHg buldum. İlk defa bacadan tansiyon

ölçüyordum. Yanlış ölçtüğümü düşünüp, sıkılarak hocaya söylediğimde, o hâlâ ‘eureka, eureka!’ diyerek seviniyordu. Tanı; aort koarktasyonu idi. Hocanın gözü kosta çentiklerini kaçırmamıştı. Aortagrafi yapıldığında gerçekten aort darlığı tespit edildi. Bu olay Kemal Hoca’nın ne kadar iyi bir gözlemci olduğuna iyi bir örnektir.

Bizim öğrencilerimiz maalesef Kemal Önen Hoca’yı tanıyamadılar. Ben de hiç olmazsa anıları dinlesinler diye her vizitte hocamdan alıntılar yapıp, onu anıyorum. Hoca’nın vizitleri bittikten sonra odasına çıkar mikroskopda renal biopsilere bakardık. Kemal Hoca’nın patolojiye özel ilgisi vardı. Bir patolog kadar güzel tarifler yapardı.

Kemal Hoca’nın Nefrolojinin her konusuna ilgisi büyüktü. Kliniğimizde 1986 yılında ilk renal transplantasyonun yapılmasından, emekli oluncaya kadar transplantasyonu birlikte izledik. Ben o zaman başasistandım. Her gün cerrahi kliniğine birlikte vizite giderdik. Cerrahpaşa Tıp Fakültesini bilenler dahiliye ve cerrahi arasındaki uzun koridoru bilirler. Hocam’ın enerjisini de hepimiz biliriz. O koridorda adeta koşarcasına yürürdü. Ve ben, hiçbir zaman normal yürümemle ona yetişemedim. Hep koşarak arkasından giderdim. Kamil Hoca’ dan duyduğum ve çok hoşuma giden bir olay da; hocanın başasistanlık, doçentlik döneminde Haseki Tedavi Kliniği’nde çalışırken merdiveni kullanmayarak, trabzandan kayarak aşağı inmesiydi. Birlikte çalıştığımız dönemde de hiçbir zaman asansör kullanmaz merdivenlerden inip çıkardı.

Ben, Kemal Hoca’yı hep bedeninin içine sığamayan, müthiş bir zeka ve ruh olarak gözledim.

Kemal Hoca’yı nasıl bilirdiniz diye sorsak, çoğu kişinin cevabı da ‘sert ve ciddi!’ olacaktır. Ama onu yakından tanıyanlar bilirler ne kadar yufka yürekli ve duygusal olduğunu... Hocamla ilk çalışmaya başladığım yıllarda, genel durumu bozuk olup, tedavilerin yetersiz kaldığı hastalarda, ben hocamın herşeye çözüm bulabileceğine çok inandığım için sorardım: Hocam ne yapacağız bu hastaya? Hocadan cevap: “Ben mi koydum kronik renali bu hastanın içine?” Bu cevap, o zamanlar beni hayal kırıklığına uğrattı. Ama sonraki yıllarda hocamın ne demek istediğini çok iyi anladım. Çaresiz kalmak bir hekimi en çok üzen durumlardan biridir. Ve hocam da o çaresizliği böyle kompanse edebiliyordu. Şimdi ben de söylüyorum aynı cümleyi... ve hocamdan defalarca özür diliyorum.

Bazen de hastanın durumuna çok üzülür ve şöyle derdi: ‘Bi-baht olanın bağına bir katresi düşmez, baran yerine dürrü güher yağsa semadan.’ (Gökyüzünden yağmur yerine inci ve değerli taşlar yağsa, talihsiz olanın bahçesine bir damla düşmez) (Ziya Paşa).

Yine o sert görüntünün arkasında tam bir baba şefkati gizliydi. Bana yaptığı nasihatler hâlâ kulağımda. Bir olaya çok üzülüğüm bir gün şöyle demişti: ‘Şu anda seni çok üzen bu olay, daha sonra hayatında çok güzel şeylere vesile olabilir’. Ben, bu sözleri teselli etmek için söylediğini düşünmüştüm ama her zamanki gibi hoca haklı çıktı, sonraki yıllarda bunun çok örneklerini yaşadım.

İstanbul Üniversitesi Baltalimanı tesislerinde toplantı sonrası yemekyiz (2005).

Dahiliye ünitelerinde tüm ekip bir arada: Prof. Kemal Önen Hoca, Prof. Ekrem Ere, Prof. Kamil Serdengeçti, Ben ve Hemodiyaliz Baş Hemşirelerimiz Fatoş, Gülay, Periton Diyaliz Hemşirelerimiz Tülay, Linda ve Laboratuvar şefimiz Ayşegül Hanım.

Kemal Hoca'nın bence en önemli özelliklerinden biri açık sözlülüğüydü. Düşündüklerini yüzünüze söylerdi. O nedenle de çekinilirdi hocadan... Kesin otorite idi, o ne derse oydu! Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde hakkında çok anlatılan bir fıkra vardır: Bir gün iki balıkçı konuşuyorlarmış; bu balık dişi mi erkek mi diye. Bir türlü karar verememişler. Bir diğeri Kemal Hoca'ya soralım demiş. Balıktan anlar mı, balıkçı mıdır demişler. Balıkçı cevap vermiş "Balıkçı değıldur, ama dedüğü deduktur!".

Hocanın haklı olarak kendine büyük bir özgüveni vardı. Ama bilmediği birşey olursa da bunu bilmiyorum derdi. Arkasından da eklerdi "Kimsenin bildiğini de sanmıyorum".

Toplantılara bazen geç katılır, son 10-15 dakika bile olsa toplantı sonucunda konuyu herkesten iyi anlayıp, mutlaka soru sorardı. Kongrelerde de durum aynıydı. Konuşmacıya ilk sorular mutlaka hocadan gelirdi.

Hocam'ın çok imrendiğim bu enerjisi vefatından bir buçuk iki yıl öncesine kadar devam etti. Amerikan Hastanesi'nin koridorlarında karşılaştığımızda, yine koltuğunun altında dergileri hızlı hızlı yürür, ben yine arkasından koşarken, bir yandan da konuşurduk.

90 yaşında iken, bana "Rezzan birkaç hastam var, artık bakmak istemiyorum, sana devretmek istiyorum" demişti.

Sürekli çalışmak, okumak, kendini geliştirmek, hekimliği sevmek, hastalarını sevmek, sanatı, edebiyatı, şiiri, felsefeyi sevmek... Bütün bunlar hocayı genç ve dinç tutuyor diye düşünmüşümdür hep...

Bilimsel açıdan bu kadar yoğun olan bir kişi olmasına rağmen; sanat, edebiyat, felsefe, tarih, müzik konularına da zaman ayırabilmesine hayret ederdim. Özellikle Klasik Türk Musikisini çok severdi. Ut çaldığını Kamil Hoca'dan duymuştum ama benim hiç dinleme fırsatım olmadı.

Hocam, 1923 yılında doğmanın gereklerini tam yerine getiren, Cumhuriyetçi ve Atatürkçü gerçek bir aydıındı. Ülke ve Dünya sorunlarıyla yakından ilgilenirdi. Cumhuriyet gazetesinde hemen her konuda yazdığı yazıları keyifle okurduk. Bu kadar üstün özellikleri taşıyan insanlar ne yazık ki dünyaya çok sık gelmiyor.

Hocamı sayfalara, satırlara sığdırmak çok zor... (Bazı anılar da bana kalsın istedim...)

Sayın Prof. Dr. Kemal Önen Hocam, gerek Türk Tıp ve Nefroloji camiası, gerekse Dünya Nefroloji camiasında her yönden örnek alınması gereken, en büyük hocalardan biri olarak, her zaman sevgi ve saygı ile anılacaktır.

Ne mutlu onun öğrencisi olanlara...

Ne mutlu bana...

Aziz hatırası önünde saygıyla eğiliyorum. Ruhunuz şad olsun SEVGİLİ HOCAM...

Prof. Dr. Rezzan ATAMAN

Sevgilerle Kemal Hocama

Kemal Önen ciddiyeti ve Nefroloji aşkını bana aşılayarak benim Nefrolog olmama en çok katkıda bulunan hocamdı. Son zamanlara kadar sürmüş olan hastaya merakı sayesinde, gençliğinde sayısız gönüllü nöbet tutmuş olduğunu duyunca doğrusu hiç şaşırmadım.

Her hasta onun için kendini tekrar denetleyebileceği, matematiksel çözümler üreteceği, kendi deyimi ile ‘savcı gibi’ anamnez alacağı bir macera idi. Canla başla ve sert kabuğunun altında, merhametle uğraşacağı bir görevdi. Hastayı, kendisini ciddiye aldığı kadar ciddiye alırdı.

Bize muayene bulgularını kaydettirirdi, ki dokümantasyonun önemini bilmekteydi. Adli Tıp vakaları ile uğraşmış olduğundan, her hastamızın kaydını tutmamızı salık verirdi, adli sorun olursa hatırlayabilmemiz için.

Hemodiyaliz Nefrolojinin kalbidir ve ilk bağış kampanyasını takip ederek Cerrahpaşa’da Diyaliz ünitesini Drake-Willock makineleri olarak başlatmıştır.

Zor hastaları takip etmeyi ve akademik irdelemeyi kendisinden öğrendim. Hasta bakmadaki disiplini örnekti ve merhamet bunun motoru idi. Odasına giren kişiler bu denli şevkatli olabileceğine inanmazdı, çok katı ve sert görünümü onun bu yumuşak kalbini saklamaya yarıyordu. Terslenmekten çok korktuğundan, vizitlerimiz verimli, disiplinli ve benim için bir ter banyosu ile sonuçlanırdı.

Hayatımda çok önemli ve her anını sevgi dolu ve minnettarlıkla anacağım bir hocamdır.

Prof. Dr. Meltem PEKPAK

Prof. Dr. Kemal Önen Hocamız

Sayın Prof. Dr. Kemal Önen Hocamız genelinde Türk Tıp Bilim hayatında, özellikle Nefroloji Bilim hayatında silinmeyecek şekilde derin izler bırakmıştır. Öte yandan, günlük yaşamında çağdaş, güçlü bir bireyin nasıl olması gerektiğini sergileyen örnekler sunmuştur.

Büyük bir genel kültür birikimini, üstlendiği her görevi eksiksiz yapma heyecanını, 40 seneyi aşan bir sürede hayranlıkla izlediğimi, her özelliğinden yararlanma çabası içinde olduğumu ifade etmekten zevk aldığımı belirtmek isterim.

Sözü edilen bu güzel özellikler yanında, sosyal yaşamında iyi bir eş, iyi bir baba, disiplinli bir akademisyen özellikleri olan hocama saygılarımı rahmet dileklerle sunarım.

Prof. Dr. Şali ÇAĞLAR

Kemal Hoca ile benim tanışmam 1960'lara kadar uzanır. Bu bir öğrenci hoca hukukuna dayanır. Kendisi o zaman Haseki Tedavi Kliniğinde genç bir Doçent iken bizlere asit- baz dengesini anlatırdı. Çok çalışkan, hareketli, yerinde duramayan bir kişiliği vardı. Yıllar sonra kendisi ile Kayseri'de düzenlediğimiz bir toplantıda karşılaştık. Daha sonra ilişkimiz pekişti, yurt dışında ve yurt içinde bir çok kongrede ailece bir araya geldik ve çok samimi olduk. Hiç unutmam, bir anımı sizlerle paylaşmak isterim. EDTA Kongresinde Rimini'de bir restorana gittik. Kemal Bey garsona İngilizce bir şeyler sipariş etmeye çalıştı. Fakat bildiğiniz gibi İtalyanlar İngilizce pek bilmezler, garson anlamadı, ben dönüp garsona parmaklarımıyla işaret ederek oğlum bak iki Pizza Margarita, bir şişe Vino (Türkçe olarak) getir dedim. Garson dediklerimi yapınca hoca bana dönüp, "vallahi bunlara sen Türkçeyi öğrettin" dedi. Kemal Hoca çok çalışkan, dürüst, milliyetçi, Atatürkçü bir Cumhuriyet çocuğu idi. Hayatının son senelerine kadar meslektan kopmadığı gibi gazetelerde fikirlerini ve düşüncelerini yazmaya devam etti. Dr. Şali Çağlar ile beraber Türkiye Hipertansiyon Derneği'ni kurduğumuz zaman hep yanımda oldu ve bize destek verdi. Bütün kongrelerimize katıldığı gibi birçok bölgesel toplantılarımıza da katıldı. Kendisi uzun yıllar Türk Nefroloji Derneğinin Başkanlığını yürüttü. Bu dernekte birkaç kez yönetim kurulunda beraber çalıştık. Birçok doktor, iç hastalıkları uzmanı ve nefrolog yetiştiren hocamız çok iyi Osmanlıca bilirdi. Birbirimize şiirler okurduk. İşte bana okuduğu birkaç şiirinden mısraları size aktarmak isterim.

*Hem yıkarsın berki şimşir sitemle alemler
Hem döner dersin seri kühimde feryat olmasın*

*Güle guş ettiremez yok yere bülbül inler
Varaki mihri vefayı kim okur kim dinler*

*Şeriatın ne mübarek nizamıdır ey cam
Haram olan meyi tecviz edersin mübah*

Nur içinde yatsın, mekanı cennet olsun...

Prof. Dr. Enver HASANOĞLU

Prof. Dr. Kemal Önen Hocamızın Ardından

*“Genç meslektaşlarım; çabanız hep çiraklıktan çıkmaya yönelik olmalıdır.
Unutmayın ki bugünkü ustalarınız da bir zamanlar çirak idiler.”*

Prof. Dr. Kemal ÖNEN

Değerli TND Üyesi Arkadaşlarım,

Sayın Hocamızla ilk kez 1973 yılında TND üyesi olmak için başvurduğumda tanışmıştım.

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne 1973 yılında Nefroloji Bilim Dalı'nı kurmak üzere naklen atanmıştım. Nefroloji alanında görgü-bilgimi artırmak üzere 8 ay süre ile İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi'nde görevlendirildim. Burada Nefroloji Bilim Dalı kurulmuştu, diyaliz merkezi mevcuttu. Yanılmıyorsa 6 hastaları vardı. İlk tanıdığım hocamız Sayın Prof. Dr. Muhlis Özen'di. Bana diyaliz merkezi kurabilmem için tüm yardımları göstereceği sözünü vermişti. Sayın Prof. Dr. Necdet Koçak Hocamı da orada tanımıştım. Her ikisi de her yönden çok değerli insanlardı, Nefroloji'ye ilk harcı koyanlar arasındaydılar.

O sırada ben, Türk Nefroloji Derneği'ne üye olmak üzere İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde Sayın Prof. Dr. Kemal Önen Hocamızın yanına gitmiştim. Tahta bir masanın başında beni ilk üyelerden biri olarak kaydetmişti (yanılmıyorsa 33.).

Türk Nefrolojisi'nin üç öncüsü içinde hayatta kalan tek öğretim üyesiydi (Prof. Dr. Erich Frank (1884-1957), Prof. Dr. Cavit Sökmen (1910-1983), Prof. Dr. Kemal Önen (1923-). Maalesef 23 Haziran 2015 tarihinde Sayın Hocamızı da kaybettik.

Renaliz gazetemizde Değerli Hocamızın Türk Nefrolojisi'ne yapmış olduğu katkılardan bahsetmekten onur duydum. Hocamızın kendi kaleminden Renaliz Gazetemize verdiği hayat hikayesi ve Türk Nefroloji Derneği'nin 40. yıldönümü için yaptığı konuşmadan alıntılar ile ilgili yazıları aldığım da beni en çok etkileyen kısım şunlar olmuştur:

“1946 Haziran'ında İstanbul Tıp Fakültesi'ni bitirdim. Ardından 1947-1948'de askerlik görevimi yaptım ve sonra 1948 yılı Nisan'ında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Tedavi Kliniği ve ardından Farmakoloji Kürsüsü'ne asistan oldum. Büyük devrimci ve düşüncü Ataturk'ü gören bir kuşağa mensubum.

Bazı hatırlatmalar, vurgular yapmak isterim;

- 1. Bilim ve araştırmaya heveslenenler, soyunanlar için konuya enine boyuna hakimiyet ve hazmederek işe başlamak ve konuya dikkat-itina, metod ve sabırla sürdürmek şarttır. Yoksa, adı araştırma olur ancak yapısı yetersiz, dayanaksız, çorak kalır. Gösteriş için değil, bilim ve gerçek aşkı için çalışılmalıdır. Bu tür çabalar, tüm bilimsel/mesleki konuları ve uğraşları kapsar: Ders verirken, makale veya kitap yazarken de aynı yaklaşım sürmelidir. Çıkar veya ün için sözde bilimsellik yanlıştır. Bilimin haysiyetine ters düşer.*
- 2. Bana göre bir başka husus da araştırmacı vel/veya bilimcinin içinde bulunduğu mesleki-akademik ortamdır. Araştırmacı, bilimci veya klinikçinin yaptıklarını, çabalarını, belli ölçüler içinde anlayış ve bilinçle izleyen ve değerlendiren bir ortamın bulunması çok önemlidir. Ortam bu bakımdan yetersiz, ilgisiz vel/veya çorak olmamalı ve araştırmacı veya bilimci: “Ne yaparsan geçerli olur yaklaşımı” içine girmemelidir.”*

Bu tavsiyeler, bir büyüğün öğrencilerine ve yeni nesile verebileceği en güzel öğütlerdir.

1978'de İstanbul'da yapılan EDTA Kongresi, Prof. Dr. Kemal ÖNEN başkanlığında başarılı bir şekilde gerçekleşmiştir. Bu kongrenin etkisi günümüze kadar ulaşmıştır, hâlâ bahsedilmektedir.

1985 yılında Erzurum'da düzenlediğimiz Nefroloji Kongresine Sayın Hocamız da teşrif etmişlerdi. Kendisi, daha sonra düzenlediğimiz bütün kongrelerimizin de şeref konuguydu.

Hocamızın değeri, Türk Nefrolojisine yapmış olduğu katkıları kelimelerle tarif edilemeyecek kadar büyüktür. Asaleti, kibarlığı, kültürü, konuştuğu zaman kendisine hayranlık uyandıran özellikleri ile Değerli Hocamız, her yönü ile örnek bir bilim adamıydı.

Hocamızdan bahsederken değinmeden geçemeyeceğim Nefrolojinin temel taşlarında kaybettiklerimizi de unutmayalım, şunu unutmamalıyız ki, her biri ayrı bir değerdi.

Ne mutlu bizlere ki örnek aldığımız hocalarımızı tanıma fırsatı yakaladık.

Prof. Dr. Muhlis Özen (1923-1977), Prof. Dr. Necdet Koçak (1923-1998), Prof. Dr. Ahmet Kadioğlu (1929-1991), Prof. Dr. Ercüment Özdoğan (1929-1999), Prof. Dr. Faik Tanman (1926-2013), Prof. Dr. Uğur Ülkü (1933-2000), Prof. Dr. Müştak Özüer (1927- 2005) Prof. Dr. Hikmet Tanboğa (1938-1999), Prof. Dr. Saim Yeğinboy(1923-2005), Prof. Dr. Ümit Saatçı(1932-2005), Prof. Dr. Necmiye Tümer (1940-2006), Prof. Dr. Ali Aydemir Gürçay (1928-2015) gibi kaybettığımız kıymetli hocalarımızı da saygıyla anmayı borç biliyorum.

Nefroloji'ye katkılarından dolayı en içten saygı ve şükran duygularıyla hocamızın ruhu şad olsun. Ailesine, bizlere ve tüm sevdiklerine başsağlığı ve sabırlar dilerim.

Sayın Kemal Hocam! Sizi unutmayacağız ve unutturmayacağız.

Prof. Dr. Ayla SAN

Prof. Dr. Kemal Önen Hocamız

Sayın Meslektaşlarım,

Yakın zamanda kaybettiğimiz çok sevgili saygıdeğer hocam Prof. Dr. Kemal Önen'i ben şahsen 1987 yılından sonra daha iyi tanıdım, ama onun adını ilk olarak, Hacettepe Üniversitesinde Nefroloji eğitimime başladıktan sonraki yıllarda Kemal Hocanın Türkiye'de ilk EDTA toplantısını İstanbul'da büyük bir başarı ile yaptığı zaman duymuştum. Benim Nefrolojiye başlamama neden olan hocam Prof. Dr. Ali Gürçay bu kongreye gitmiş ve dönüşte bana kongre kitapçığını getirmişti ve kongrenin çok başarılı bir şekilde geçtiğini söylemişti. Yanılmıyorsam yıl 1978 idi, o tarihlerde Türkiye'de böyle büyük bir organizasyonu başarılı bir şekilde yapmak takdir edersiniz ki çok güçlü ve hoca bu işi, çok başarılı bir şekilde yapmıştı. Benim hocayı yakinen tanımam ise 1987 yılından sonra İstanbul'a gelip Marmara'da çalışmaya başlamam ile olmuştur. Benim Marmara Üniversitesi'ne atanmam için hazırlamış olduğum dosyam ona gönderilmişti. Kemal hoca beni tanımadan dosyayı incelemişti. Ben 1987 yılının Eylül ayında Marmara Üniversitesi'nde göreve başlamıştım. 1988 yılından sonra Türk Nefroloji Derneği'nin yıllık toplantısı İstanbul'da yapılırken kendisi ile karşılaştım. Bana sitem etti, 'İstanbul'a geldin, ben senin dosyanı tetkik ettim ama bana önceden gelip ben şuyum diye kendini niçin takdim etmedin' dedi ve ben çok şaşırdım ve üzüldüm. Bu toplantıda Derneğe üye oldum. Kemal Hoca dernek başkanımız, Şali Çağlar hoca da ikinci başkanımız idi. O tarihlerde Nefroloji Derneği tek idi. Sekreterlik görevi bana verildi. Bu görev bana verilince ben oldukça fazla tedirgin oldum, dernek yönetimi ile ilgili hiç bir bilgim yoktu ve üstelik de etrafımda olanlar bana 'yandın Kemal Hoca ile çalışmak oldukça zordur, Allah sana kolaylık versin' dediler. Ama şunu samimiyetle itiraf edeyim ki ondan çok şey öğrendim, hiç bir gün bana karşı ters bir tutumu olmadığı gibi hep öğretici ve anlayışlı oldu. Her şeyi düzgün, titiz bir şekilde ve hep haber vererek, ona sorarak ve bilgi vererek, zamanında yapınca, herhangi bir sorun yaşamadım.

Benim göreve başlamamdan sonraki ilk kongremizi Abant'taki otelde yaptık. O tarihte Nefroloji camiasındaki nefrolog sayısı 400 bile olmamıştı. Çok samimi ve herkesin birbirini tanıdığı, saygı duyduğu bir topluluk idik. Şimdiki gibi organizasyonu firmalar yapmıyordu, tüm yazıları ben evde henüz yeni kullanmaya başladığımız basit bilgisayarımızda yazıyor, hem Kemal Hocadan hem de Şali Hocadan icazet almadan bir şey yapmıyorduk. Kongre açılışında biliyorsunuz saygı duruşu yapılır ve İstiklal Marşı okunur. Bir gün önceden provalarını otel elemanları ile birlikte yapmış ve her şeyi ayarlamıştık. Açılış konuşmasına başladıktan hemen sonra, ilk birkaç cümlesinden sonra "şimdi İstiklal Marşımız" dedim, ama müzikte tık yok, sağa baktım sola baktım, müzik başlamıyor. Kemal Hoca önde, bana işaret etti "sen söylemeye başla" dedi ve oda aynı anda söylemeye başladı. İstiklal Marşımızı müziksiz hep bir ağızdan söyledik, tam biz bitirdik; müzik başladı, haydi hep birlikte tekrar söyledik. Bu anımı hiç unutamam.

Kemal Hoca daima kongreleri çok iyi takip eder, konuşmacıları dikkatle dinler, kendisi uygun gördüğü zaman sual sorar ve katkıda bulunurdu. Sabahın ilk oturumunda onu Şali Hocamla birlikte salonun hep en ön sırasında görürdük ve onların katkılarını beklerdik. Kongrenin son günü yapılan gala yemeklerinde de kendisi eğlenmeyi severdi, bizlerinde eğlenceye katılmamızı teşvik ederdi. Ayrıca benim bildiğim kadarı ile çok Atatürkçü idi ve kendisinin yanılmıyorsam gazetelerde yazıları da çıkardı.

Ben şahsen kendisi ile birlikte çalışmış olmaktan dolayı çok mutluyum, onu hep özleyeceğim.

Prof. Dr. Emel AKOĞLU

Bir Aydın, Bir Hekim, Bir Eğitimci, Bir Araştırmacı: Prof. Dr. Kemal Önen

Kemal Önen Hocamızın kaybını öğrendiğimde hemen ilk olarak camiamızın yeni kuşaklarının onu tanımamasının ne kadar büyük şanssızlık olduğunu düşündüm. Onu tanımak demek aslında öğrencisi, asistanı ya da mesai arkadaşı olmak demek değildi. Emekli olduktan sonra dahi çok yakın zamanlara kadar TND Kongrelerine aktif katıldı, dikkati çekici soruları ve yorumları ile hepimize ışık tutmaya, örnek olmaya devam etti. Bir çoğumuz onu ayrıca nefroloji dışındaki konularda Atatürkçülüğü gerçekçi biçimde içine sindirmiş olarak kaleme aldığı kitapları ve Cumhuriyet Gazetesindeki yazılarıyla da gerçek bir Cumhuriyet Aydını kimliği ile de tanıdı.

Ben kendisini ilk kez iç hastalıkları asistanı olduğum yıllarda Cerrahpaşa'da bir toplantıda -unutmam- "*hepatorenal sendrom*" konulu konferansıyla tanıdım. Bugün bile anlamakta zorlandığım bu önemli sendromu çok anlaşılır biçimde sunmuştu, böbrek fizyopatolojisine hakimiyeti gerçekten hayranlık uyandırıcıydı ki, yıllarca bende iz bıraktı. Belli ki çok iyi bir hocaydı. Daha sonra yaşamlarımız on yıla yakın bir zaman sonrası sevgili dostum Mustafa Yurtkuran'la birlikte doçentlik sınavı kapısında kesişti. Mustafa kendisini Aydoğan Hoca'dan dolayı Kemal Hoca'nın "*akademik torunu*" sayıyordu ve titizliğini anlatarak kendisindeki "*Karadenizli*" telaşını bana yansıtıyordu. Ben de o zaman yurtdışından yeni gelmişim, beni kimse tanımadığı gibi, rahmetli Saim Yeğinboy Hocam "kimseyle görüşmeye lüzum yok, sen başarısın" dediği için tamamiyle desteksiz biçimde sınava giriyordum. Sınav başladığında titizliğin ilk örneğini bize verilecek hastaları ikimize birer saat arayla verdirek gösterdi. Böylece kimseye fazladan bir avantaj verilmemiş oldu. Önce Mustafa sonra ben girdim sınava. Mustafa'nın geçmesi beni biraz rahatlattı. Sınavda ikinci titizliğini ben hastayı takdim ettikten sonra, hastayı kendisi de -hastayı hohlatarak-üremik kokuyu dahi arayacak şekilde dört dörtlük muayene etmesi ve hatta birkaç anamnestik soru sormasıyla göstermişti. Oysa ben üremik kokuyu araştırmamıştım, neyse ki hastanın üremik kokusu yoktu galiba, bir sorun da çıkmadı. Sonra sınav başladı, bu kez dikkat çekici olan şey Jüri başkanı olarak başka hocaların sorduğu soruları dahi basitleştirerek, açıklamalar yaparak -olasılıkla bir hata yaparım endişesiyle- detaya girmeme izin vermeyerek bana açık destek veriyordu. Sonra bu desteğin nedeni belli oldu. Sınav sonrası bana cübbemi giydirirken Amerika'da yayınladığım üç makalemden söz etti ve bu çalışmalarımı çok beğendiğini, iftihar ettiğini "demek ki bizim evlatlarımız da bu şekilde olanaklar sağlanınca bir konuyu böyle enine boyuna araştırıp böyle önemli bilimsel katkılar verebiliyorlar" derken bu araştırmalarımı aynı şekilde Türkiye'de de sürdürme temennisinde bulundu. Ben onun bu öğütünü yerine getirebildim mi bilmiyorum ama onun bu bana verdiği desteği hep sürekli arkamda hissettim, beni akademik yaşamım boyunca hep izledi ve destekledi. Burada asıl söylemek istediğim şudur; o Nefroloji Camiamızın gerçekten sahibiydi, babasıydı. Yetişenler hangi kurumdan yetişirse yetişsin onların iyi bir nefrolog olması, iyi bir akademisyen olmasını sağlamak için kendi kliniğinde, Dernek'te, kongrede her yerde eğitim için yaşamı boyunca çaba gösterdi, katkı verdi, sonuçlarını hep izledi. Hepimizin takdir ettiği çok iyi hekimler ve nefrologlar yetiştirdi. Zaman zaman İzmir'e bana hasta yönlendirdiği olurdu. Onların da gidişatını hep sordu ve bilgi aldı, gerçekten çok dikkatli, hastalarına düşkün bir hekimdi de.

Kesinlikle yeri doldurulamayacak bir kişiydi. Bir hekim, araştırmacı akademisyen, bir eğitimci ve bir aydın olarak belleğimizden hiç silinmeyecek, yetiştirdiği meslektaşlarımız toplumumuza hizmet edecek. Bazı insanlar hiç ölmezler, hep geride bıraktıkları eserlerle yaşarlar, etrafa ışık saçmaya devam ederler. O da böyle bir kişiydi.

Onu hep arayacağız, özleyeceğiz.

Prof. Dr. Ali BAŞÇI

Kemal Önen Hocam

Ben Cerrahpaşa Tıp Fakültesi mezunuyum. Bu nedenle, tıp fakültesi öğrenciliği dönemimden itibaren Kemal Hoca'nın rahle-i tedrisinden geçme fırsatı buldum.

Öğrenciler arasında Kemal Hoca'nın çok otoriter ve sert olduğu imajı vardı; ondan çok çekinirdik; hatta korkardık. Buna karşın çok didaktik, anlaşılır ve güzel ders anlattığını hatırlıyorum (tüm öğrencilik dönemimizin en iyi ders anlatan hocası olduğunu söyleyebilirim). Her dersine bir hasta çıkarırdı; hastanın şikayetleri ve fizik muayene bulguları üzerine analizler yapar, semptomların fizyopatolojilerini anlatırdı. Böylece aynı ders içinde hem teorik, hem de pratiğe yönelik bilgileri öğrenmemiz mümkün olurdu.

Hoca'nın sözlü sınavları da ünlü idi; hiç kimse ondan sınava girmek istemezdi. Şansına, benim 4. sınıf dahiliye sözlü sınavımı Kemal Hoca yaptı; "orta" alarak sınavı geçtiğim için çok mutlu olduğumu hatırlıyorum.

Cerrahpaşa'dan mezuniyetimden sonra İç Hastalıkları uzmanlığımı İstanbul Tıp Fakültesi'nde yaptım; askerlik ve zorunlu hizmetin ardından 1987 yılında yine İstanbul Tıp Fakültesinde Nefroloji alanında çalışmaya başlamam ile birlikte Hoca ile tekrar yollarımız kesişti. Lokal toplantılarda ve ulusal kongrelerde yaptığı konuşmalardan, diğer konuşmacılara yaptığı katkılardan ve sorduğu sorulardan çok faydalandım.

Doçentlik sınavım sırasında benden desteğini esirgememiş olması güzel anılarım arasındadır. 1990'lı yılların başında Türk Nefroloji Derneği muhasip üyeliğine seçildim; o sıralarda Kemal Hoca dernek başkanı idi. Ben ve o dönemdeki genel sekreterimiz Prof. Emel Akoğlu, Hocamızın yönetim konusundaki deneyimlerinden de çok yararlandık.

Kanımcı, doğrudan veya dolaylı olarak, rahmetli Prof. Dr. Kemal Önen'in Türkiye'deki bütün nefrologlar üzerinde büyük emeği vardır. Yalnızca Türk Nefroloji Derneği'nin kuruculuğunu yapmış olması bile ne kadar uzak görüşlü olduğunun bir kanıtıdır.

Hoca'nın bilimselliği, çalışkanlığı, üretkenliği ve aydınlığı her zaman saygı ile hatırlanacaktır.

Allah rahmet eylesin; nur içinde yatsın.

Prof. Dr. Mehmet Şükrü SEVER

Prof. Dr. Kemal Önen'in Ardından

Sevdiğimiz bir değeri yitirdiğimiz zaman üzülmürüz, bu evrensel bir insanlık halidir ve yitirdiğimiz insanın olumlu-olumsuz bütün yönleri önemsizleşir ve özlemimizin acısı ağır basar. Saygıdeğer bir insan davranışıdır. İnsanı diğer canlılardan ayıran bir özelliktir. Yitirilen kişiye olan özlem, insani duygular, anılar gözönüne gelir ve tüm duygulara galip gelir. Yitirdiğimiz tüm insanlarımız için geçerlidir bu gerçeklik.

Prof. Dr. Kemal Önen yakın zamanda yitirdiğimiz bir değerimiz, ancak yukarıda sözettiğim tüm insani duyguları kendisi için yaşamış olmakla, üzülmüş olmakla birlikte yukarıdaki duyguların çok fevkinde bir acı duyduğumuz bir hocamız, üstün nitelikli öncü bir insan, bir düşünür, gerçek bir aydın ve bilim adamıydı. Kemal Hocamızın kaybı Nefroloji camiamız için bir kayıp olmanın çok ötesinde anlamlar taşımaktadır. Onu iki ana yönüyle ele almak gerekliliğimiz vardır. Çağdaş Türk Nefrolojisinin kurucu önderlerinden en önde gelenidir. Türk Nefroloji Derneği'nin kurucusu, örnek bir bilim adamı ve hoca kimliği vardır. İkinci yönü kanımca çok daha önemlidir ve onun adını ve anısını gelecek kuşaklara taşıyacak zenginliklerle doludur. O bir düşünür, fikir üreticisi ve aydındır. Çağdaş ve pırıl pırıl düşüncelerle dolu bu aydın insan, günümüzün karanlıklara boğulmuş bu ortamında en çok ihtiyacımızın olduğu bir dönemde bizleri bırakıp gitmiştir. Kemal Hoca gerçek bir Cumhuriyet aydını ve Atatürk düşüncesinin birinci kuşaktan temsilcisi idi. Nefroloji camiasına yaptığı öncülükler herkesin malumudur. Ben bunlardan ayrıca söz etmeyeceğim. Cumhuriyet gazetesinin ikinci sayfasında yıllar boyu aralıklarla yazdığı yazıları büyük bir zevkle okurdum. Böyle bir insanı yakından tanıdığım için gurur duyardım. Bana imzalayarak verdiği anılarıyla ilgili kitabını içime sindirerek okudum ve çok yararlandım.

Kemal Hocanın kimsenin kolay kolay nüfuz edemediği sessiz bir iç dünyası vardı. Gerçek bir aydınının düşüncelerle dolu belki de acılarla dolu iç dünyası.. Bu dünyasını elbette benden iyi bilen değerli hocalarımız ve yakın arkadaşları vardır. Bu konuda fazla birşey söyleyemeyeceğim. Benim, kendisi hakkındaki düşünce ve duygularım kuşak farkı nedeniyle kısıtlı olan kendi ilişkilerimden ve kongrelerdeki davranış ve tutumlarını izlemekten ibarettir. Ancak onun eserleri ve düşüncesi beni ona ailesi, en yakınları ve çalışma arkadaşları kadar yakın kılmaktadır. Bugün çağdaş Türk Nefroloji dünyası içinde bir öğretim üyesi isem bunda onun da payı vardır.

Prof. Dr. Kemal Önen bu dünyadan çok değerli izler, anılar, hizmetler bırakarak ayrıldı. Onun kadar pırıl pırıl bir anı zenginliği ve hizmetlerle ayrılma herkesin ulaşabileceği birşey değil.

Anısı önünde saygıyla eğiliyorum.

Önce ailesi ve çok yakınları olmak üzere Nefroloji Camiasına ve Türk Milletine başsağlığı diliyorum.

Anısını ve değerlerini yaşatacağız.

Prof. Dr. Taner ÇAMSARI

Türk Nefrolojisinin Uluslararası Platforma Taşınmasında Öncü Bir İsim: Prof. Dr. Kemal Önen

1970 yılında kurulan Türk Nefroloji Derneği (TND)'nin ilk yıllarında ben küçük bir çocuktum. Bugün ise ülkemi ve Türk Nefrolojisini ERA-EDTA Yönetim Kurulu üyesi olarak temsil ediyorum. Türk Nefroloji Derneği'nin kuruluş öyküsünü ve sonrasındaki gelişmeleri Nefroloji eğitimim süresince hocalarımdan ve okuduklarımdan öğrendim. 1970 yılında TND'nin kurucusu olan Prof. Dr. Kemal Önen'i de önce hocalarımdan duydum; sonra kendisini tanıma onuruna eriştim.

Bundan 40 yıl önce, oldukça yeni bir disiplin olan Nefroloji alanında bir meslek örgütü kurma düşüncesine sahip olan Prof. Dr. Önen, aynı zamanda bu örgütü uluslararası platformlara taşıma vizyonuna da sahipti. Türk Nefroloji Derneği, kuruluşundan yalnızca 8 yıl sonra, 1978 yılında 15. EDTA Kongresini İstanbul'da yapmayı başarmıştı (Şekil 1 ve 2). 1978'in Türkiye'sinin koşullarını bilenler, 8 yıllık bir derneğin bu başarısının ne denli büyük olduğunu takdir edeceklerdir. 2000'e yakın katılımcı gelen bu kongreyi Avrupa'da hâlâ unutamayan çok ünlü nefrologlar vardır. 1980'den önce Türkiye'de hangi tıp derneklerinin Avrupa Kongresi düzenlediğini bilmiyorum ama bu başarıya günümüzde hâlâ ulaşamayan birçok dernek olduğunu biliyorum. Bu nedenle, 1978 tarihinde düzenlenen EDTA kongresinin Türk Nefroloji Derneği'nin tarihinde önemli bir mihenk taşı olduğunu vurgulamak isterim.

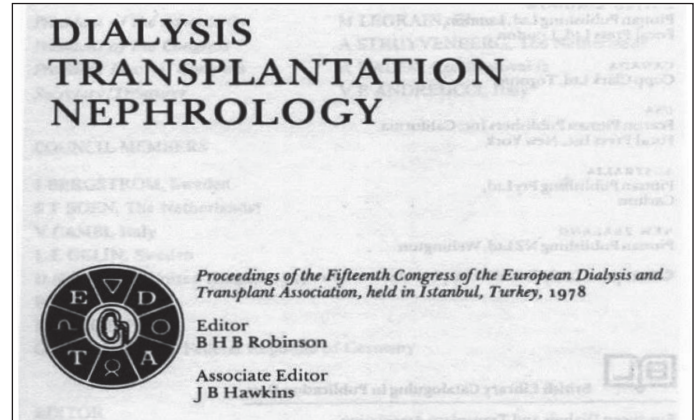
Prof. Dr. Kemal Önen Hoca'nın vizyonu ile gerçekleşen bu süreç, sonraki yıllarda da Türk Nefroloji'sinin yüzünü hep Avrupa'ya açık tutmuştur. 1978'deki başarılı kongreden sonra 2005 yılında 42. ve 2013 yılında 50. ERA-EDTA kongreleri çok büyük başarı ile İstanbul'da yapılmıştır. Prof. Dr. Kemal Önen Hoca'nın başlattığı Avrupa vizyonu, Türk Nefroloji Derneği'ni ERA-EDTA düzeyinde prestijli bir konuma getirmiştir. 2002 yılında Prof. Dr. Ali Başçı, 2007 yılında Prof. Dr. Cengiz Utaş, 2008 yılında Prof. Dr. Gültekin Süleymanlar, 2012 yılında Prof. Dr. Mehmet Şükrü Sever ve 2015 yılında Prof. Dr. Mustafa Arıcı, ERA-EDTA Konsey üyeliğine seçilerek Türk Nefrolojisini en üst düzeyde temsil etmişlerdir. 1978 yılındaki kongrede yakılan ilk ışık, Türk Nefroloji Derneği mensuplarının ERA-EDTA kongrelerine oldukça yüksek sayıda katılımı ile günümüze kadar sürmüştür. Türkiye ERA-EDTA kongrelerine en çok bildiri ve katılımcı gönderen ülkeler arasında hep ilk 5-10 ülke arasında olmuştur. Bugün ülkemizin Avrupa Nefrolojisindeki yerinde, Prof. Dr. Kemal ÖNEN ile başlayan vizyonun önemli katkısı vardır. Bütün bu çabalar sonucunda, Prof. Dr. Kemal Önen'in ERA-EDTA'nın 2013 yılında hazırladığı ve toplam 27 kişinin dahil olduğu "Avrupa'da Nefrolojinin Öncüleri" arasında yer alması sürpriz olmamıştır (Detaylar için: <http://www.era-edta.org/page-0-0-0-125-pioneersoftheeuropeanephrology.html>, http://www.era-edta.org/images/Album_Portrait_of_Pioneers.pdf ve Hoca ile yapılan söyleşinin videosu için: <http://www.era-edta.org/page-3-14-139-139-kemalonen.html>). Türk Nefroloji'sinin yeni temsilcilerinin bu tarihsel birikimi daha ileri noktalara taşımak için "Yalnız tek bir şeye ihtiyacımız vardır, çalışkan olmak" düsturunu unutmamaları gerekir.

Prof. Dr. Mustafa ARICI

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi,
İç Hastalıkları Anabilim Dalı-Nefroloji Bilim Dalı
ERA-EDTA Konsey Üyesi 2015-2018

Şekil 1: 4-7 Haziran 1978'de İstanbul Atatürk Kültür Merkezi'nde gerçekleştirilen EDTA Kongresinden bir fotoğraf (Prof. Dr. Ayla SAN'ın arşivinden).

Şekil 2: İstanbul'da yapılan 15. EDTA Kongresi'nin kongre kitabının iç kapağı.